1.7-7-86

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

4337

80/167

Hājī Khalfah
Mīzān ul-haḳḳ

کاتب چلبی مرحومک تألیفیدر

ایکنجی دفعه اولەرق

علی رضا افندی مطبعه سنده طبع اولندی

١٢٨٦

LIBRARY
MAR 10 1972
UNIVERSITY OF TORONTO

میزان الحق فی اختیار الاحق

BP
88
H3M5
1869

﷽

الحمد لله الذی جعل العقل حجة فی خلقه و اید
الشرع به فیما یفرق بین الباطل وحقه ° و الصلوة
و السلام علی محمد المبعوث بالنقل المعجز الفاضل
والعقل الکامل ° وعلی آله وصحبه ما دار المباحث
فی محافل الافاضل ° (وبعد) اول آفرینشدن برو
میان ارباب دانشده عقل ایله نقل توأمان ومعقول
ومنقول فرسین رهان کبی ایدوکی مسلم ومعارج
یقینیه یه مسالك برهان مدارج وسلم اولمغله بحث ونظر
وادیلرنده مقول علیه جمهور ومرجع الیه هر امور در
بعض ناس وسواس خناس اغوا سیله طریق
برهانی قویوب جهل وحماقتدن ظنیات ووهمیات

ایله برهانه معارضه قصدین ایدوب برقاچ مسئله ده نزاع وتعصب باطل مرضنه مبتلا اولوب سلفده کچن تعصب جنکلری کبی بو ارباب حماقتك باطل جداللری قتاله مؤدی اولمغه آز قالمشیدی ۰ اکا بناء نزاع اولنان مسئله لرده طریق برهانی بیان ایچون برایکی سطر تسوید اولنوب اسمنه ❊ میزان الحق فی اختیار الاحق ❊ دینلدی تاکه عامه نزاع وجدال ماده سی ندر ونه مقوله ثمره یی منتج اولور بیله لر وحماقت وادیلرندن دونوب قوری غوغادن فارغ اولالر ۰ پس بو مختصر برمقدمه ونتیجه مبحث اوزره مرتبدر ۰

❊ مقدمه علوم عقلیه لزومی بیاننده در ❊

طالب حقه معلوم اوله که علم بشر متعلق کرك موجود کرك معدوم مجهول مطلقدر ۰ اول جانبه ذهن توجه ایلز موجود دخی مطلق ماده دن مستغنی اولورسه اول مقوله اموره متعلق مباحثه علم الهی دیرلر ۰ فروعی چوقدر ۰ باحثی یا حکیم یا متکلم در ۰ وموجود ذهنده ماده دن مستغنی خارجده ماده یه محتاج اولورسه اکا متعلق مباحثه علم ریاضی

دیرلر . اصـولی درت قسمدر . عـدد و هیئت
وهندسه وموسیقی فنلری . وهر برینك نیجه فروعی
واردر . موجود هم خارجده وهم ذهنـده مطلق
ماده یه محتاج اولسـه اومقـوله امور مباحثنه
علم طبیعی دیرلر . بوعلمك دخی فروعی چوقدر .
پس جمله علوم نظریه وعلوم عقلیه بو اقسامدن
خارج دكلدر . و بونلرده فكر ونظر طریقیله بحث
اولنوب فكرده خطادن عصمت مصلحتی ایچون
قانون استدلال و نظری تدوین ایدوب نامنـه
(علم میزان وعلم منطق) دیدیلر میزان ومعیـار
علومدر . علامه سید شریف جرجانی قولنجه
برعالم كه علمنی بو وزن ومعیار ایله عیار ایلمیـه آنك
علمنه اعتماد واعتبـار یوقدر اول اجلدن اكثر
محققین وجوبنه ذاهب اولدیلر . وعلم منـطق
مقصود بالذات دكلدر مقاصدی تحصیله وسیله
وآلتدر مبداء فطرتدن بری طوایف وامم بیننده
قرارداده علوم ضروریه وحقیقیه وبرهانیه دربوذكر
اولنان حقایق اشیـا علملریدر كتب منزله وعلوم
شرعیه مباحثی علوم مذكوره مسـائلی ایله اكثر

موادده اجتماع واتفاق ایدوب موادمتعدده ده افتراق
واقع اولمشدر . اول اجلدن ملت نصرانیه دخی
فلسفیاتی رد ایتدیلر . لکن اهل اسلام لطافت ایله
جواب یازوب مطلق رد ایتمدیلر . اهل اولان
اول ماده لری بیلور اما علوم شرعیه که بو عصرده
مراد علوم اسلامیه در . خالی دکل یا مقصود
بالذات اوله یا آنی تحصیله وسیله اوله . وسیله یه
علوم آلیه وعلوم ادبیه وعلوم عربیه دیرلر
زیرا مقصود بالذات دکلدر . وادب درس بالذات
وادب نفس بالواسطه اکا موقوفدر . والفاظ
عربیه دن بحث ایدر . بونك اقسامی موضوعات
کتابلرنده یازلدوغی اوزره اون ایکی اولمق مشهوردر
مقصود بالذات دخی موضوعاتی ایله بربرندن تمییز
اولنور . موضوعی کلام الله ایسه علم تفسیر وعلم
قرآندر فروعی ایله . کلام رسول الله صلی الله تعالی
علیه وسلم ایسه علم حدیثدر فروعی ایله . ایکیسندن
وآنلره راجع اموردن مستنبط اولوب مقصدی
صرف اعتقاده متعلق ایسه علم کلامدر . نهایت
متأخرین مباحث حکمیه یی بو علمه خلط ایتدیلر .

علامه سعد الدین شرح مقاصدده « مصنفیندن
چوق کمسنه آنوکله فرجه بولدقلری ایچون »
دیمشدر . واکر صرف اعتقاد اولمیوب عمله متعلق
ایسه اصول وفروعی وسائرا کا متفرع ترغیب
وترهیب علملریدر . سابقا مذکور اولدوغی اوزره
علوم عقلیه وعلوم حکمیه بو علملره تداخل ایتمشدره
اول علملردن بی بهره اولان بو علملره دخی تمام مرتبه
واقف اوله مز . بوندن صکره خلق آراسنده شایع
اولان انکار اصلنه کله لم . صدر اسلامده صحابه
کرام حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمدن
اخذ وروایت ایتدکلری کتاب وسنته تشبث ایدوب
قواعد اسلامیه رسوخ واستحکام بولمدن غیری
علملره شغلی تجویز ایتمدیلره منع بابنده عظیم
شدتلر کوستردیلر . حتی حضرت عمر رضی الله عنه
مصر و اسکندریه فتحنده نیجه بیك جلد یونان
کتابلری یاقدردی . زیرا اویله اولمسه خلق کتاب الله
وسنت رسول الله صلی الله علیه وسلم حفظندن
قالوب آنلر ایله مشغول اولورلردی . وقواعد
اسلامیه بو مرتبه رسوخ واستحکام بولمزدی .

صدر اولده آنلر اول مصلحتی کوردیلر . صدر
ثانیده وثالثده تابعین ومجتهدین راویلر روایتی
تدوین ایدوب اصول وفروع قاعده‌سی اوزره ادلهٔ
شرعیه‌دن احکام الهیه‌یی استنباط ایدوب
یازدیلر وجزدیلر علوم اسلامیه تدوین اولنوب
برطریق ایله خلل کلمدن مصون ومضبوط قلندقدن
صکره اهل اسلام اکا برلری کوردیلرکه سلفک
منعی بو مصلحت ایچون ایدی محذور برطرف
قلنوب مصلحت بتدی «اهل اسلام حقایق
اشیاء‌یی بیلمك مهملدر» دیوبنی امیه وآل عباس
عصرلرنده علوم اوائل کتابلرین ترجمه وتعریب
ایتدیلر فطرت سلیمه وعقول مستقیمه اصحابی
هرعصرده آنلری اوقیوب تحصیلدن خالی اولمدیلر
سمت تحریر وتدقیقده حکمت ایله شریعت بینسنی
جمع ایدن محققلرک آثاری هرعصرده مشهور ومعتبر
اولوب رواج بولدی علمای اعلامدن ومحققیندن
امام غزالی وامام فخر رازی وعلامه عضد الدین
واتباعی وقاضی بیضاوی وعلامهٔ شیرازی
وقطب الدین رازی وسعد الدین تفتازانی

وسید شریف جرجانی وآنلرك اتباعندن
علامه جلال دوانی وشاکردلری مقام تحقیق
وتدقیقه واصل اولوب یالکز بر فنده قالمدیلر
لکن نتیجه خالی الذهن کمسنهلر صدر اولدیلر
مصلحت واقع اولان منع روایتلرین کوروب حجر
جامد کبی تقلید محضله طوقوب قالدی اصلی
تدبر وملاحظه ایتدین رد وانکار ایلدی فلسفه
عملاری دیو ذمه مبتلا اولوب یری کوکی بلمزجاهل
ایکن عالم کچندی «اولم ینظروا فی ملکوت السموات
والارض» تهدیدی قولاغنه کیرمیوب زمین
وافلاکده نظری ایقر کبی کوزایله باقق صاندی
دولت عثمانیه اوائلندن مرحوم جنت مکان
سلطان سلیمان خان زمانه کلنجه حکمت ایله
شریعت عملرینی جمع ایلین محققلر اشتهار ده
ایدی ابو الفتح سلطان محمد خان مدارس ثمانیه بنا
ایدوب «قانون اوزره شغل اولنه» دیو وقفیه سنده
قید وحاشیهٔ تجرید وشرح مواقف درسلرین
تعیین ایتمشدی صکره کلنلر «بو درسلر فلسفیاتدر»
دیو قالدروب هدایه واکمل درسلری اوقومغی

معقول كوردى . يالكز اكا اقتصار نامعقول اولمغله
نه فلسفيات ونه هدايه واكمل قالدى . بونكله
رومده سوق علمه كسادكلوب اهلى انقراضنه قريب
اولمغله بعض كاردهٔ اكراد ديارنده يربر قانون اوزره
شغل ايدن طالبلرك مبتديلرى رومه كلوب عظيم طفره
صتر اولندى آنلرى كوروب عصرمزده بعض
قوابل حكمت طالبى اولوب حقير دخى اثناء مذاكره
وعبارسنده استعداد اصحابى طلبه يى ستراص
اقلاضونى ترغيب ايتدوكى كبى حقايق اشيا علمى
تحصيلنه ترغيب ايدوب بو رسالهده دخى وصيت
وجهيله نصيحت ايچون برقاچ مواد ذكر
وايراد ايلدم تاكه مطلق علم نامنه اولانى مهما امكن
تحصيله سعى ايدهلر البته برمحلده لازم اولور
خلقك ضررى اولمازدم وانكار ايلميهلر زيرا برشيئى
انكار اول نسنهدن بعد وحرمانه سببدر

❊ مادهٔ اولى ❊

مفتئ مهندس ايله غير مهندس فتواسيدر
بركسنه طولى وعرضى وعمقى درت ذراع بربئر
حفر ايتمكه آخرى سكز آقچهيه استيجار ايدوب

اول دخی طولی وعرضی وعمقی ایکی ذراع بر بئر
حفرایلدی درت آقچه استدی فتوا ایتدر دیلر
هندسه بلمز مفتی «درت آقچه حقیدر» دیدی مفتی
مهندس «حق بر آقچه در» دیو فتوا ویردی حق دخی
بودر زیرا ایکی ذراع بئردرت ذراع بئرك ثمنیدر

* مادهٔ ثانیه *

قاضی مهندس ایله غیر مهندس حکمبندر
برکسنه طولی وعرضی یوز ذراع اولمق اوزره
برتارلایی آخره بیع ایلیوب تسلیم محلنده طولی
وعرضی اللیشر ذراع ایکی تارلا ویردی آرالرنده
نزاع واقع اولوب برقاضی یه واردیلر که هندسه
بلمزدی «حق بودر» دیو حکم ایلدی صکره
برقاضی مهندس بولوب دعوایی دکلتدیلر «نصف
حقیدر» دیدی حق دخی بودر بونلرك اصلنی
بیلك مرادایدن ریاضیات کورمکه هوس ایلیه

* مادهٔ ثالثه *

علامه بیضاوی قوله تعالی « والقمر قدرناه
منازل » آیتی تفسیرنده قمرك یکرمی سکز منزلنی
بیان ایتدکدن صکره «ینزل القمر کل لیلة

فی واحد منها لا یتخطأ ولا یتقاصر عنه » دیمشدر
اکر قمرك هر منزله نزولی بر وقتده اولایدی کلام
مزبور صحیح اولوردی لکن اویله دکلدر کاه
اواسط لیلده برمنزلدن برمنزله انتقال ایدر
کاه بر کیجه‌ده ایکی منزله حرکت ایدر وهر منزل
ایچون تقریبا اون اوچ درجه حد معین واردر
قمرك سیری کاه اون بر درجه کاه اون بش درجه
اولور بو خصوصك اصلنه وقوف مراد ایدن
نجوم وفلکیات فنلرینی کوره و برماده دخی سد
اسکندردر بین السدین آیتنده مابین جبال
ارمنیه وادربایجان دیمکله تبریز سمتنده اولمق
یازلمشدر بو دخی واقعه مطابق دکلدر تحقیق
اوزره بلمك استین جغرافیا فننی تتبع ایلیه

﴿ ماده‌ٔ رابعه ﴾

بودر که ریاضیات درسلرینه شغل اثناسنده
اوچ مسئله خاطره خطور ایدوب مسائل
فقهیه‌یه ارجاعله شیخ الاسلام مرحوم بهائی
افندیدن استفتا ایتمشدم جواب صادر
اولمامغله شرحی متضمن بررساله یازدقدن صکره

اوچ سؤالك برينه جواب يازمشلر. كندى خطى ايله فتوا امينى شيخ زاده افنديده ظهور ايدوب خبط فاحش اولمغله رساله آخرينه بعينه نقل واصلاح جواب ديو تذييل اولنمشدى مراد ايدن رساله يى كوره مسئله لر بودركه برى طلوع الشمس من المغرب هيئت قاعده سنه تطبيق اولنورمى برى دخى آلتى آى كوندوز آلتى كيجه اولد وغى يرده بش وقت نمازنيجه قلنورنيجه اوروج طوتيلور برى دخى مكه دن غيرى يرده جهات اربعه قبله اولورمى ايمدى ارباب استعداد معقولات ورياضيات بلمكه محكم سعى ايتمك كرك تاكه طريق نظرده ظن وشك صاحبى وهام واشك اولميه

* تنبيه *

بوندن صكره معلومدركه برقومك آراسنده برماده ده نزاع واختلاف واقع اولوب يرلشدكدن صكره كليتله اول نزاع وخلاف رفع اولنمق ممكن وميسر دكلدر اكر بر صاحب سيف برطرفى قهر وغلبه ايله اسكات ايدرسه دخى اولماز سور يلور كيدر ايمدى بورساله يى تحريردن مراد ارباب

استعدادده آزمایش وسمت استدلال وجدلده برنمایشدر والا « العوام كالهوام » . آنلرك بحث وجدلنده نه اعتبار بودخی معلوم اولاكه دور آدمدن بروخلق فرقه فرقه‌در هر بر فرقه نك بردرلو مذهبی وبردرلو مشربی وادر كه فریق آخره اول مخالف كورینور قوله تعالی « كل حزب بما لديهم فرحون » مقتضاسنجه جمله‌سی كندو مسلكنی بكنوب مسلك آخردن ترجیح ایدر نهایت كیمی عاقلدر بو اختلافك حكمتنی تأمل وملاحظه ایدوب تحتنده‌ نیجه مصالح بولور وكمسنه‌نك مسلكنه ومشربنه دخل وتعرض ایلمز اكر كندی دیانتی مقتضاسنجه امر منكر ایسه قلبندن انكار ایله اكتفا ایدر كیمی دخی احمقدر اختلاف حكمتنی بلمز جمله خلقی برمذهبده وبرمشربده اولسون دیو محال تصور ایدر امر دینده بلا موجب نزاع ممنوع ایكن دخل وتعرض قیدینه دوشوب قرار داده اموری رفعه چالشور ممكن اولماز بیهوده زحمت چكر ایمدی كركدر كه اهل بصیرت مقتضای حكمت تمدن واجتماعیكه

لوازم بشریه‌دندر معلوم ایدینوب اصناف خلق
تقسیمنه وهر بر قسمك حال وشاننه واقف اولار
بر شهر خلقی اصنافنه وهر صنفك عرف ورسمنه
وقوفدن صکره بتون ربع مسکون سکاننك دخی
اصناف واحوالنه علم اجمالی تحصیلنه سعی ایدەلر
بعد الحصول سر حکمت تمدن تدریجله منکشف
اولوب کیدرك بیلورکه بومقوله نزاع وجدال اربابی
بیت عنکبوته دوشن ذباب کبی ضعیف وبی تابدر

* بحث اول حیات حضر علیه السلامدر *

اولا حیوة وموت نیه دیرلر کرچه واضح ومعلومدر
لکن بومقامده الزام ایچون ذکر ایدەلم پس حیات
ذی روحك تنفس وحس وحرکت ایله اتصافیدر
ذی روح حیاتله متصف اولدوغیچون حیوان
دخی دیرلر بوصفتله قائم اولان ذوات مادیه اولمغله
اصل ماده عناصر اربعه وارکاندن تألیف وترکیب
اولنوب هر برینك کیفیات اربعه‌سی کسر وانکسار
وفعل وانفعال ایله امتزاج بولوب مزاج حاصل
اولدقدن صکره حیاتله استعداد کلیجك فیاضده
بخل یوق مبدأ فیاض روح بخش اولور وبدن

آنوکه حیات بولوب حس وحرکته آغاز ایدر
وجنس حیوان انواعنک مزاجلری مختلفدر
اعدل امزجهٔ حیوانات مزاج انسان اولسه کرککه
عرض مزاج وسطنده در هر نوعک مزاجنه کوره
اسنان واعماری اولور اکا عمر طبیعی دیرلر امتزاج
اضداد ترکیب دائما نسق واحد اوزره قالمق ممکن
اولموب اشیاء مختلفة الطبایعک مزاجده اثر
اختلاف البته ظهور ایتمک لازم اولمغله اثر اختلافی
اوچ مرتبه ده بولمشلر مرتبهٔ اولی یه زمان نمو
ثانیه یه زمان وقوف ثالثه یه انحطاط دیمشلر
مزاجدن حاصل اولان بدن قوتلری بو مرتبه لرده
اختلاف وتفاوت اوزره در پس اصل مزاجده
عمده اولان کیفیت فاعله وکیفیت منفعله در که
حرارت غریزیه ورطوبت غریزیه آندن عبارتدر
بو مرتبه لرده قوتدن ضعفه کیدوب مؤثر خارجیدن
قطع نظر حرارت غریزیه رطوبت غریزیه یی دائما
افنا ایتمده در رطوبت غریزیه ایسه مادهٔ حیوة
وروح حیوانی آندن عبارتدر غدا ایله بدل
ما یتحللدن حاصل اولان حرارت ورطوبت

کرچه اکا امداد ایدر لکن سن انحطاط
نهایتنده رطوبت غریزیه آزقالوب امداد خارجی
تلقیسنه و قبولنه استعداد مرتبه سندن دوشر
عمردخی آخر اولوب حس وحرکت وتنفس کیدر
حیوان اول حالده موت صفتی ایله متصف اولور
حیات صفتی کیدر پس موت حیوانك مقتضاء
طبیعتی اولوب امور ضروریه دن ایدوکی مبرهندر
جنس ونوعك حکمی افراده عام وشامل اولوب
برنده تخلف ایلمز مکرکه وراء طور طبیعتده
برخارق عاده امر ادعا اولنه حضرت عیسی
علیه السلام کبی اول دعوی دخی اثبات نص
قاطعه محتاجدر خبر واحد وظنیات ایله امور
یقینیه نك خلافی ثابت اولماملق طریق جدلده
مسلمدر بوندن صکره حیات خضردن مراداکر
بشریتدن انسلاخ وروحانیاته التحاق ایسه
حضرت عیسی علیه السلام کبی آنلرشاننده وارد
اولان ادله امثالی ایله بودعوا دخی ثابت اولور
لکن حضرت عیسی علیه السلام بونشئه یه نزول
ایدنجه نه حالده ایسه خضر دخی اول حال اوزرینه

اولور آنلر ابناء جنسی ایله جسمانی صحبت وملاقات
ایتدوکی کبی خضر دخی ایتمامك لازم اولور صحبت
وملاقاتی بشقه بر دعوایی موجب اولور که اوّلکی
دعوایی نقض ایدر یا بو آدملر یلانجی سویلر
بو روایتلرك اصلی ندر دینلورسه مشایخ کرامك
عالم غیبده نیجه سیر وسلوکی وروحانیاتله معامله‌سی
واردر که آنلر مرتبه سنده اولمینلره میسر دکلدر
نته که اسکداری محمود افندی رحمة الله علیه
جامع الفضائلده تحریر ایدر «وبعض اهل السلوك
اذا تصفى يرى الموتى عيانا وعن بعض الفقراء
انه قال كنت فى بداية سلوكى ببروسه وكان بمحلتنا
رجل يؤذن بجامع مولانا الفنارى فمات المؤذن يوما
ومضى عليه ايام كثيرة فذهبت الى شيخى بعد صلوة
الصبح فلقيت المؤذن المذكور فى الطريق ومعه
شخص آخر لا اعرف وكان الثلج ينزل علينا فسلمته
ومضيت» ثم ذكرت القصة للشيخ فقال هذا سبب
رياضتك اياما وكان غدائى فى تلك الايام خبزا يابسا
ثم قال الشيخ لقد لقيت انا بعض الموتى فى سكة فوق
سوق السمك ببروسه» انتهى پس مشايخ اوائل

سلوكلرندن ریاضیات شاقه ایله توسن نفس خودکامی
بر مرتبه رام ایدرلرکه عالم اشباحده ارواحله
سیر ایدرلر « نیته که عزیز مومی الیه رساله سنده
ذکر ایدر « عزیزلرینك احبابندن برکسه فوت اولوب
بعده زمان زاویه قپوسنده شخص مزبوره راست
کلوب سلام ویررلر خلوت خانهٔ عزیزه داخل
اولدقده « فلان دده مرحومی کوردم حضورکزدن
چیقوب طشره کیتدی » دیو استکشاف ایتدکده
« اوغل ریاضت ایله روحه تقویت ایتمه سین آنك
آثاریدر . فقیر دخی احیاناً چارشویه چیقوب داخل
اولدجه امواتی احیادن زیاده مشاهده ایدردم
دیو بیورردیلر ایدی حقیقت حال بودر صکره
ناقلار یا جهل یا تزویر سببیله امور روحانیه یی
امر خارجی و امر حقیقی صورتنده ابراز ایدر
خلق اصلنی بیلمزکرچك صانور ذکر اولنان
حکایه لرك منشأ غلطی اولدر بعض کاذب مدعیلر
آنلرك روحانی ملاقات و معامله لرین خارجه دعوی
ایدوب آنوکله نیچه غرض فاسده نائل اولدیلر
ابن حجر عسقلانی اصابه ده خضری اصحابدن

یازدیغی حیات جسمانیه سنه دلالت ایتزمی دینلورسه ابن حجر مصرده قاضی ومحدث اصحاب جاهدن بیوك کسنه ایدی فقه شافعیده تألیفی ودیوان شعری واردر سکزیوز اللی ایکیده وفات ایتمشدر اکثر مهارتی علم حدیث وروایتنده اولوب اللی جلد قدر اولباباده عظیم کتابلر تألیف ایتمشدر محدثك شانی آثار واخبارده بولدیغی مرویاتی یازمقدر فاضل مزبور فننك حکمنی اجرا وروایت حقنی قضا ایلمشدر لکن درایت معقولاتله اولور بشقه برحالدر مرویاتله اولماز ابن حجرك یازدیغی ظنیاتله یقینیاتدن اولان خصوصده معارضه جهلدر خصمی الزام ایلمز وبوبابده ابن جوزی مرحوم عجالة المنتظر نام برمستقل کتاب یازوب ابن حیضر دخی رساله تحریر ایتمشدر بزآنلردن نقل کلام جانبنه مقید اولمدق عاقله اشارت کفایت ایدر

بحث ثانی تغنی بحثیدر

تغنی فن موسیقی قاعده سنجه نغمات ایله تردید صوته دیرلر مطلق اصواتك نفوس وابدانده تأثیری

مقرر در انکار اولنماز صوت اکر ناموزون اولورسه
نفرت جهتندن تأثیر ایدر واکر موزون ومطبوع
اولورسه رغبت واقبال ایله تأثیر ایدر نفوس
وارواح آندن متأثر اولدیغنده ابدانده اثری اولور
وصاحبی اول تأثیری ادراك ایدوب بیلور مکر
علاجه محتاج فاسد المزاج اوله اصوات موزونه
دخی متعلق بحث اولمق ایچون اوچ قسمه بولنور
بری حنجرهٔ طیوردن صادر اولور بری دخی حنجرهٔ
انساندن چیقر بری دخی ساز وسوزدن بر آلتی
ضرب ونفخله صدور ایدر سائر ملل وادیان
اصحابی جملهسنی استعمال ایلدیلر ملت اسلامیهده
اهل شرع شریف «طیوردن صادر اولان نغماتی
استماع مطلق جائز در» دیوب حنجرهٔ انساندن
صدور ایدنی بعض شروط وقیودایله تجویز ایلدیلر
«ضرب ونفخله استعمال اولنان آلتلری استماع
اصلا جائز دکلدر» دیدیلر فاضل محقق علامهٔ
روم قنالیزاده علی افندی اخلاق علائی نام کتابنده
بو سیاقی تحریر وغنا بحثنی تفصیل اوزره تقریر
ایلدی طالب حق اولان اخوان مؤمنین اول کتابی

حرزجان ایدوب اورادو اذکار یرینه اوقومغی
التزام ایلمك کرك تاکه دین ودنیا مهمنی بلوب موجبی
ایله عمل ایده زیرا حکمت ایله شریعت بینی جمع
ایلمش بر کتاب مبارکدر ومصنفی دهره برکلنلردندر
کلدکیکه حنجرهٔ انساندن صدور ایدن اصوات
ونغمات خصوصنده مذاهب ائمهٔ دین نیجه درلی
اکرمی ومحبوب وفسق وفجور ذکرنی متضمن
ابیات واشعار ایلها ولورسه استماعی مطلقا جائز
دکلدر اکر ذکرالله ونعت رسول الله صلی الله
علیه وسلم وبعض ترغیب وترهیبه متعلق اشعار
ایله اولورسه اکثرقتنده استماعی جائزدر بعض
فقهـا آنده دخی نیجه قیل وقال ایلدیلرلکن مألی
ورع بارده منتهی اولور بوجمله قرآن عظیم الشان
تلاوتندن غیریده در اما قرأتنده تغنی مخارج
حروفه ترتیل وتجویده خلل ویرمکله مشروط
ومقید اولوب قاعدهٔ اصوله رعایت لحننه مؤدی
اولمامق لازمدر اول برمخصوص تغنی اولورکه
علم ادوار اصولنه اویماز «من لم یتغن فی القرآن»
حدیثنده مراد اول نوع تغنیدر دیدیلر وساز

وسوزدن بعض آلت ضربنی کاهی برای مصلحت
تجویز ایلدیلر حربده غزاتی تشجیع ایچون طبل
ونقاره کبی وسوز زفافده دف بی جلاجل کبی

* تنبیه *

شرع شریفده بو بابده وارد اولان منعلر بر حکمته
مبنیدر اصلی بودر که مطلقا نغمات سابقا ذکر
اولندیغی اوزره ابدانده تأثیر ایدوب روح ونفسی
تحریکده عظیم دخلی اولدیغندن حکما دیدیلر که
«شول کمسه‌نك که روحی نفسنه غالب اوله تصفیه
وریاضت ایله نفس اماره‌یی قهر ایلیوب مملکت بدنده
زمام حکومتی سلطان روح النه ویره نغمات والحان
موسیقی استماعی آنك روحینی روحانیات جانبنه
تحریك ایدوب تأله ومبدأ اول اوصافیله اتصاف
وتشبهه شوق ویرر» اول اجلدن ارسطو
ارغنونی ایجاد ایدوب مشائیلر واشراقیلره تعلیم
ونصیحت اثناسنده چالدیرردی اما شول کمسه‌نك که
نفسی روحنه غالب اولوب بدنده نفس اماره حکمنی
اجرا ایلیه نغمات استماعی آنك نفسنی شهوانیات
بهیمیه جانبنه بر مرتبه تحریك ایدر که درد منسد

انسان کاهی بر بیت عاشقانه استماعی ایله
درکات هوا وهوسه اوچار کیدر خبری اولماز
ایمدی غنا ماده سنده نفع ایله ضرر جمع اولدی
اخص خواصده نافع لکن عامه یه ضرر معنویسی
غالب واقع اولمغله شریعت شریفه اصولنده
بر ماده ده خطر ایله اباحه جمع اولسه خطر جانبی ترجیح
اولنمق قاعده واصلدر اول اصله بناء خواص
انتفاعنه نظر اولنیوب عامه یی ضرردن صیانت
مصلحتی ایچون منع بیورلدی عوامه دخی لازم
اولان حکم شرع شریفه اتباعدر اما بعض مشایخ
کبار حکماء متألهین مسلکنه کیدوب آنلرك شرطی
اوزره تصفیه یولنده روحی نفسنه غالب سلوك
طالبلرینی تشویقده مؤثردر دیو کمی نای کمی
دنبلك وکمی قدوم استعمال ایلدی واکثری سماع
تسمیه سیله اصول قاعده سی اوزره نغماتی دکلدر
بونلرك بو طرز وطوری حکمانه دوشوب باب معالجه ده
ادویهٔ سمیه استعمال قبیلندن اولدی زیرا اکثر
اهل تصوف حکمت اشراق اوزره مبنی واصطلاحی
آندن مأخوذدر لکن هر عصرده متشرع علما

بو خصوصده آنلره طعنه طاش آتوب دخل
وتعرضدن خالی اولمادیلر آنلر دخی بیلدکلرندن
قالمیوب چالدیلر چاغردیلر

* بيت *

﴿ تو نمیدانی چه کوید نای وعود ﴾
﴿ انت حسبی انت کافی یا ودود ﴾

دیو جوابلر ویردیلر «ولکل وجهة» فحوا سنجه
فریقینك قول وفعلی وجهدن خالی اولمادی لکن
بو دعوی بر زمانده فیصل بولمادی عاقل اولان
بو مقوله نزاع قدیمك فصلی امیدنده حماقت ایلمز

* بحث ثالث رقص و دور بیاننده در *

رقص دیو مطلقا لغتده حرکات موزونه یه دیرلر
آلت موسیقینك اصوات ونغمات موزونه سن
استماعدن نیجه نفسه تأثیر اولور ایسه بو حرکات
موزونه رؤیتنده دخی تأثیر حاصل اولور نهایت
طریق تأثیر مختلفدر بری سمع وبری بصر یولندن
تأثیر ایدر لکن بو تأثیرده وزن حرکت لازمدر
ناموزون حرکتك تأثیرده چندان دخلی یوق
ورقصك تأثیری بابنده سوز چوق رؤیتی خصوصنده

کلام تغنیده چکن تفصیل کبیدر بوندن صکره
بعض صوفیلرك ذکروتوحید اثناسنده حرکته
کلدکلری علماء ظاهر حرکت دوریه یه دخی رقص
اسمنی اطلاق ایدوب حرمتنه فتواویردیلر ومستحلی
کافردر دیدیلر صوفیلر دخی اولا رقص تعریفی
اکا صادق دکل » دیو بحث ایلیوب « حرکت دوریه
برای مصلحت رقصدن غیری برنوع حرکتدر
تسلیم اولندیغی تقدیرجه مصلحت ضمننده
اول دخی لابأسدر » دیو رقص حبشه ودور
حضرت علی رضی الله عنه ایله احتجاج ایلیوب
مسائل اجتهادیه ده برطرفی طوتان اکفار اولنماز
وفتوالرك اصلی طرف سلطنت علیه جانبنی حمایت
ایچوندر زیرا سلفده صوفیلردن نیجه ستم
کورلمشدر خصوصا شاهلر دولتی صوفیلق
طریقنده ظهور ایلمشدر اکا بناء تشدیدو تغلیظ
اولنوب تکثیر مرید وباعث جمعیت اوله جق معنا
کرمیتنه برمقدار فتور کلمك مصلحتی ملاحظه
اولنمشدر » دیدیلر « بونده مصلحت ندر » دینلره
بویله جواب ویردیلر که « سالك ذکروتوحید اثناسنده

حركت ايلسه حرارت اقتضا ايدر اول حالده
بدندن برودت كيدوب حرارت ايله روح حيوانى بدنه
يايلور ارواح وقوايه انتعاش كلوب جنسى اولان
روح انسانى دخى اكا علاقه حسبيله متحرك
اولور ذكر ونغمات استماعى دخى اكا امداد
ايدوب روحانيات طرفنه حركته برمرتبه شوق
وحالت كلور كه اول حالده نتيجه سى بيهوش اولوب
صحو عالمندن چكر بدنى يرده قالوب روحى دخى
كندى جنسى جانبنه پرواز ايدوب و بو احوال
ذوقى اولوب « من لم يذق لم يعرف » قبيلندندر
سكون ايله اولدوغندن حركت ايله تيز
وجوده كلور وسالك بو طريقله منزل آلوب
آز زمانده مطلبنه نائل اولور وحركت ابدان ايله
ارواح وقوى حركته كلديكى نتيجه انكار اولنور كه
مبتدى طالبلر اوقور كن بالطبع حركت ايدر
صانور زيرا باشى تحريكدن دماغ نوعا حرارتله
اعتدال پيدا ايدوب قوت فكريه زياده لكنه سبب
اولور بومعنا بعض كتب حكميه ده مسطوردر
اما صوفيلرك اسان حاله جوابى بودر كه اكثر طائفه

خلوتیه آیین وطریق مرید جمعیتی اوزرینه بنا
ایدوب تکیه قوروب هنگامه کیرلك شرطی اولان
های وهویی آلت جمعیت ومدار معاش ورکن انتعاش
قیلوب صورت اوغریلری سلفك غرض صحیحی
اولان امر سماع وحرکت اضطراریه سنیکه اهلنه
مباح اولسه کرکدر دانهٔ دام تزویر وپابند احمقان
بدنام قیلوب اوبهانه ایله بهایم مقوله سی عوام اوشوب
تکیه یه نذر وصدقات کلوردیرلر وبوبابده حرکت
دوریه نك عظیم دخل وتأثیری واردر دیو
دونه‌دن دونمزلر ابلهانك کیمی شاهد کیمی مرید
وزاهد بارد اولوب اصلی فصلی یوق اکاذیب ایله
شیخلرین اوچوروب (تغییر الشکل لاجل الکل)
بریره کلوب ذکر وتوحید دیه‌رك های وهویی آلت
فساد ایدنلر ایله مرید حقیقی وسالك صادق
بیننده اشتباه واقع اولوب «ام الخیام فانها کخیامهم»
فحواسنجه خلقك سلف ایله زیٔ وصورت اشتراکی
«من تشبه قوما فهو منهم» قاعده سنجه حسن
ظن قضیه سنی ایجاب ایدوب آنلرك آمد بعیددن برو

مدار معاش وآلت جمعيت وركن انتعاش قيلدقلرى
هنكامه كيرلك دامنى بوزمغه كمسه اقدام ايلميوب
آنجق علماء ظاهر اوزرلرينه لازم اولان دخل وتعرضى
ايدوب نيجه رساله‌لر يازديلر وآنلر دخى بيلدكلرندن
قالميوب « بزم كارمز وامر معاشمز تكيه ومريد
جمعيتى ايله‌در هرنه ايسه برطريقك عرف وآيينى
ابطال اولنمق نيجه قابل اولور نيجه‌يوز ييلدن برو
ايده‌كلدوكمز رسم وآيين آرامزده قرارداده اولمشدر
بدعت ايسه‌ده اجرا ايدرز » ديو كنديلرك مدار
معاشى اولان امرى حماقت ايدوب مجرد دخل
وتعرض ايله ترك ايتمديلر آنلر دونمه‌دن دونمدكلرى
كبى بعض ارباب تعصب دخى دخل وتعرضدن
دونميوب ايكى طائفه‌نك كشاكشى دور وتسلسله
مؤدى اولدى هيچ برعصرده سلسلهٔ نزاع انقطاع
كلميوب اوزادى كتدى عاقل اولان نه دخل وتعرض
مرضنه مبتلا اولور نه آنلرك دام حيلى ايله عمل ايدر
بلكه سالك حقيقى اولميان مدعيلر حقنده شاعرك
بوشعرنى اوقور ودكلر

* شعر *

صوفی بوله ماز کیمکه دیبای مرصع
بیچاره او حسرتله کیردلق مرقع
رشك ایلیوبن شیخ شه تخت نشینه
کرسیده طورر وضع وقاریله مربع
زینی صنوبن صوفیلغك وضع وقاری
هر برینی کورسك نه موقرنه موضع
آچلسه اکر باب توقع سوینورلر
فتح اولدی دیو بیر ه کمال متوقع
یانغن کچنورلر یوغیکن لمعهٔ آتش
اونایه بولارك کبی احوالی ملمع
مقداری رفیع اولانی آلچق کوزه درلر
کندولرینك اولمغیچون قدری مرفع
افراط تصنعلری شول حدده در رکیم
خرقه لری و تاجلری بیله مصنع
برایشده که بو خلقه هزاران ضرر اولسه
ایلرلر آنی کندولره اولسه کرانفع
جمع اولوبن ایتدکلری رقص ایله سماعك
حلنده وار اشکال ولی حرمتی مجمع

وتدقيق اولنمیوب خلق صورت حقده اولان عبادت
اوزره قویوب حکام ووعاظ ابقاء ماکان علی ماکان
ایلیوب آره یرده غرضه مبنی بری بکزر قصور
وکسوره بقمامق لازمدر مکر قولك عبادتی
کما هوحقه کتابلر یازدیغی اوزره میدر امام غزالی
وامثالی کبار «عمرمزده حقله برایکی رکعت نماز
قلامدق» دیو عجز واعتراف ایلیوب «سبحانك
ماعبدناك حق عبادتك» دیدیلر جناب باری بها
تکریسی دکل بهانه تکریسیدر دریای رحمتی
وسعت اوزره اولوب احسان ولطفنك نهایت
وکرمنه حد وغایت یوقدر قوله دخی لازم
اولان قادر اولدیغی قدر امر شریفنه امتثالده
بولنوب مقرب قوللری کبی تضرع ونیاز ایدوب

✻ شعر ✻

پادشاها من بدر کاهت پناه آورده ام
در حریم حضرتت روی سیاه آورده ام
چار چیز آورده ام در گنج احسان تونیست
نیستی وحاجت وعجز وگناه آورده ام

دیو عجز ونقصاننده معترف اولمقدر •

جرمنه اعتراف ایدن مسکین
یکدر آندن که اوله طاعت بین

دیمشلر کلدك که بعض واعظلر اثنای وعظده خلقه صلوت علی النبی تکلیف ایدوب بعضلر ایتمزلر اول خصوص دخی چندان موضوع بحث اولاجق مرتبه دکل عادته مبنی برحالدر منشأی مشایخ بیننده سائر ودائر اولان اختلاف وتنافردرکه بو اختلاف ضمننده نیجه مصلحت کوررلر تنکیم تفصیلی کله جکدر

* بحث خامس دخان بحثنده در *

اقتضا سیله بر زمان خلق جهان ایچدکلری دخان بحثنده بر رساله تسوید ایدوب بیاضه چقرمامشدم حالا بو مقامده اول رساله مألی یازیلوب مسوده القا اولندی لکن آنده رعایت اولنان ترتیب تکلیفی برطرف قلنوب بو رساله طرزی اوزره واردات اسلوبنده یازلدی قبل البحث دخانك ظهورینه سبب نه اولدی بر تعلیمده آنی بیان ایده لم

(تعلیم)

سال تاریخ هجرت سکز یوزی کچوب طقوز یوزه

قريب اولدقده اسپانياكيلرى يكى دنيايى بولوب
پورتقال وانكلابس دخى محيط غربيدن محيط شرقى يه
كچمكه كارلرى كزركن راطه كه كتاب اطلسده
كينه يا يازيلن كارلره قريبدر وارد قلرنده سفينه
خلقندن برطبيب بدننه رطوبت هواء دريادن
مزاجده استعداد حسبيله امراض بلغميه عارض
اولوب علاج بالضد قانونى اوزره حار يابس اشيا
ايله معالجه يه تقيد اتناسنده سفينه سى مزبور
اطه يه واروب كورركه برنوع ورق بنار استعمال
ايدوب حارالرايحه اولمغله قلب ودماغه تأثير ايچون
نوله كبى برآلته امكه باشلر و منتفع اولغله ورق
مزبوردن وافر آلوب آنده اقامت زماننده استعمال
ايدر كبى خلق كوروب «نافع دوادر» ديو مزبور
طبيبه تقليد ايله وافر آلوب يوكانورلر و بريرندن
كوررك ايچمكه باشلرلر سفينه انكليسه كلوب
فرنسادن سائر ديارلره يايلوب خلق اصلنى بلمدين
بيهوده ايچلور ملاحظه سيله استعمال ايدرك
چوغى مبتلا اولوب سائر مكيفات قبيلندن قلديلر
شرقه وغربه عام برمعنى اولجق منعدن قالدى

اوائل ظهوری که بیك اون حدودیدر بوآنه كانجه
بعض واعظلر پر سو بایوب نیجه علمادخی کیمی حرمت
وکیمی کراهتنه دعوی ایدوب رساله‌لر تحریر ایلدیلر
واتلا اربابی دخی باحتنه ذاهب اولوب جوابلر ویردیلر
صکره صکره دارالسلطنه ده یعنی شهر اسلامبولده
جراح شیخی ابراهیم افندی بوبابده عظیم تعصبلر
وسلطان محمد جامعنده مخصوص مجلس عامده
وعظ ونصیحت وفتوا صورتلرین دیوارلره یاپشدرمغه
وافر اهتمام ودقت ایدوب بیهوده زحمتلر چکمشدی
اول سویلدکجه خلق دخی زیاده ایچوب مصر
اولدیلر . کوردیکه اولماز فراغت ایلدی . بعده
مرحوم سلطان مرادخان رابع اواخر عصرنده
سدباب مساوی ایچون قهوه‌خانه‌لری قپادوب بعض
حریق وقوعی سببله دخانه دخی یساغ ایتمشدی
خلق ممنوع اولدیغی غیرت شهنشاهی امر همایونه
مخالفت کاهیله ایچدکلری مؤاخذه اقتضا ایلدی
کیده‌رك آنلرك منع باینده شدتی وخلقك « الناس
حریص لما منع » خواسنجه ایچمکه حرص ورغبتی
زیاده اولوب اول جرمله نیجه بیك آدم دیلرعنده

كوندرلدی بغدادسفرینه كیدركن كاه برمنزلده وجوه عسكردن اون بش یكرمی آدمی شرب دخان ایتمسی ایله طوتوب حضور همایونده اشد سیاستله قتل ایدرلركن كیمی یكینده كیمی جیبنده قصه چبوقلر طاشیوب فرصت بولدقجه ایچرلردی اسلامبولده اوجقلره كیروب آیق یوللرنده ایچنك نهایتی یوغیدی بومرتبه منع اثناسنده بیله ایچمزدن ایچرچوغیدی آنلرك وفاتندن صكره كاه منع وكاه رخصت ایله سوریلوب شیخ الاسلام مرحوم بهائی افندی حلنه فتوا ویرمكله خلق عالم آراسنده مجددا اشتهاروزواج بولمشیدی طرف سلطنت علیه دن اربابنه براز كوشمال كوسترلمكله فی الجمله آشغی قویدی حالا كیرو جمله ربع مسكونده ایچلمده در اشته دخانك سركذشتی بومنوال اوزره اولدی بوندن صكره بونك احوالی واوصافی برنیچه احتمالدن خالی دكلدر اجمال اوزره آنلری ذكر ایده لم

احتمال اول كه خلق منع ایله ممنوع اولوب بوندن فراغت ایتمكدر بو احتمال برطرف قلنمق كركدر

زیرا عادت طبیعت ثانیه‌در . ابتلا اربابی بر وجهله فراغت ایلمزلر . آنلره اول تکلیفی ایتمك كرك « یامنع نه مصلحت ایچوندر » دیرلرسه « حکام ظهر عوامدن عصایی اکسك ایتمیه » دیو كار وصیت ایلدیلر . اکا بناء ظاهرده منع وتأدیب آنلرك وظیفه‌سیدر کندی اوزرینه لازم اولانی ادا ایدرلر . خلقه دخی لازم اولان بومقوله اشیایه مبتلا اولدوغی تقدیرده یوللرده حکامه قارشو اظهار ایله ترك ادب ایتمکدر . اما هر کس خانه‌سنده نه اشلرسه اشلر حکام اولزمان دخل وتعرض ایدرسه التزام مالا یلزم ایتمش اولور (مصرع)

محتسب را درون خانه چه کار

احتمال ثانی بودخان عند العقل مستحسن میدر قبیح میدر ابتلا اربابی استحساننددن قطع نظر اذا خلی وطبعه عقل سلیم بونك قبحنه حکم ایدر حسن وقبح یاعقلی اوله یاشرعی اوله ایکی مذهبه کوره بله زیرا عقل استحسانك شروطی آنده مفقود واستقباحنك اسبابی آنده موجوددر . اما شروط مفقوده‌نك بعضیسی ثابت اولسه اولزمان مستحسن

اولور مثلا دوا ایچون استعمال کبی . وحکام
مجالس عام ودیوانلرده استعمال ایتدوکلری ومساجد
ومعابدده استعمال اولندوغی قبح عقلی اثریدر .
احتمال ثالث نفع وضرر بدر . ضرر مالیسنده
شبهه یوقدر . نهایت مبتلایه حوایج اصلیه دن
اولور ضررینه نظر ایتز . ضرر بدنیسی دخی مقرردر
زیرا عموم اوزره دخان جوهر هوایی مکدر قلمغله
طبا مضردر . نهایت استعماالله مأنوس اولانه
عادت طبیعت ثانیه اولور . اول جهتدن ضررینی
دفع ایدر وابتلا شوقی ایله طبیعتك استعماله اقبالی
کیفیت ردیه سیله آلوده هوایی استنشاق حیننده
قلبه تأثیرینه مانع اولور اول اجلدن بعض مریض
آرزو ایتدوکی مضر غدایی یسه چندان ضرر ایتمز
بلکه بعضینه دوا واقع اولور طبیعتده شوق
وآرزو ایله برقوت کاوب مرضی دفع ایدر بومقوله
امورك بدنده تأثیری وتأثری طبیعتك اقبالنه واعراضنه
موقوفدر اما برکمسنه دخانی استعمال ایتدوکندن
غیری ضرری اولدوغنه جازم وآندن بالطبع متنفر
اولسه اکا استنشاقی زیاده مضردر تأثیر ایدر

بعده جوهر هوا فسادی مضرتندن غیری استعمال
ایدن ایکیدن خالی دکلدر یا مرطوب المزاج ویاخود
یابس المزاج اوله. ایکی حالده مزاج دخی یا صحیح
اوله یا منحرف اوله. مرطوب المزاج صحیح اولورسه
استعمال دخان اکا مناسب وموافقدر. اما اکثری
بهرحال یبوست اقتضا ایدر. واکر منحرف اولوب
انحرافی دخی رطوبت جهتندن اولورسه استعمال
دخان اکا دوا واقع اولور اما یابس المزاجه من جمیع
الوجوه جائز دکلدر یبوستی آرتورب اعضاء رئیه
رطوبتنی قرودر کیدر بعض خلق «طوزاو بلغمه
زافعدر» دیو دعوا ایتدکلری نفع موهومك اصلی
فصلی یوق لاف وکذاف قبیلندن بر سوزدر
قانون طب دائره سنه اوغرامز
احتمال رابع بدعت اولمسیدر شرعا بدعت
اولدوغی مسلم زیرا نقیلرده ظهور ایتدی وبدعت
حسنه قبیلندن قلمغه دخی مجال یوق عقلا بدعت
اولدوغی مقرردر زیرا دور آدمدن بر وعقلادن کورلمش
واشیدلمش دکلدر حضرت عمر رضی الله عنه
زمان شریفلرنده ظهور ایدوب نیجه بیك آدم قتل

اولندی دیدکلرینك اصلی یوقدر متعصب سوزیدر
احتمال خامس کراهتیدر عقلا وشرعا کراهتنده
سوز یوق جمهور قتنــده بو دعوایه تسلیم واردر
وکراهت مرتبه سنه وارمغه کثرت استعمــال
شرطدر زیرا دخانك کندو رایحه سی ویپراغنك
رایحه سی نفسنده رایحهٔ کریهه دکلدر بلکه
اصلا جمه دخانك بندقده رایحه سی نوعا صددن
خارج دکلدر استشمــام اولنــور اما چوقجه
استعمال ایدنك آغزنده بربد رایحه پیدا اولور که
ایچمین کمسنه آنك تنفسین استشمام ایلسه رایحهٔ
بخرا کا نسبت عــود وعنــبر کاور فی الجمله
آغزده رایحــهٔ کریهه اثری ایجـاب ایدن چیك
صوغان وصر مساق وپیراسه اکلنده کراهت
اولدوغی کبی دخانك دخی کثرتی آغزده وبدنده
وثوبده رایحه پیدا اتدوکی جهتدن مکروه اولور
ایکیسنده دخی علت اذای مسلمدر حیضده جماع
حرمتنه تلوث ایله اذا علت اولوب حرمت اواطه
دخی اکا قیاسله اثبات اولندوغی کبی علت کراهت
ایکیسنی جامع اولور نهایت تنزیهیه اولمق کرك

ومبتلا اولانلر بو رایحه‌نك كراهتنه تسليم ایتدكلری نفس امردن خارج جدر اعتبار اولنماز . زيرا آنلر بری برينك آغزی رایحه‌سندن استكراه ایلمه‌مك جائزدر . بوجمله‌دن مراد نفس امری بياندر والا ابتلا اربابنه دخل وتعرض ملحوظ اولميوب آنلری تنفیر زعمی بی معنی التزام مالايلزم قبيلندن ایدوكی مسلمدر

احتمال سادس كه حرمتيدر مجتهدفيه اولان حكم خصوصده اجتهاد جائز اولمق اصول فقه كتابلرنده مسطور اولوب استجماع شرائطه نظراً ايله ادله‌دن استنباط ولو من وجه ممكن ایسه‌ده اولی بودر كه حرمتيله افتا اولنميوب اصول شرعدن براصله ارجاعله خلقی هر بار كسب اوزارو حرامه اصراردن صيانت ايچون اباحه سمتی ترجيح اولنه

احتمال سابع كه اباحتيدر ظهوردخان قريب العهد اولمغله كتب فقهيه‌ده صريحاً مروی ومذكور دكلدر اويله اولنجق اشياده اصل اباحة اولمق قاعده‌سنه كوره « مباح وحلالدر » ديرلر سابقا مشايخ اسلام برای مصلحت كراهتله وبعض كبار

مفتیلری دخی حرمته فتواویردیلر صکره مرحوم
بهائی افندی کندونك ابتلاسندن قطع نظر
خلقك حالنه اوفق ندر اکا نظر ایدوب اباحهٔ اصلیه
تمسکی ایله حلنه فتوا ویردی زیرا ادب فتوا مجتهد
مطلقدن روایتله افتادر وروایت بولنمیجق بر اصله
ارجاع لازم کلور کثرت استعمال ایله اکا عارض
اولان احوال آنی مقام اباحه ده قو یمزایسه ده حرمت
ویا کراهت ایله افتاده بر محذور کورنوب عارضه سنه
اعتبار اولنمامق لازم کلدی اول محذور ندر
دینلور ایسه خلق حرام استعمالنده اصرار وبالی
محذور یدر پس حلی افتاده مبتلا یه شفقت
وجمهوری وبالدن صیانت مصلحتی وار در
آنوکیچون اباحه ترجیح اولندی زیراچونکه اکثر
اهل اسلام بوکه مبتلا اولوب بهر حال ایچمکی
التزام ایلدیلر وبروجهله منع وترك قبول اولنیوب
بتون دنیایه یراشدی اول مقوله امرده مساغ
شرعی نه ایسه حاکم ومفتی اکا نظرا حکم وافتا ایلمك
کرك تا که تضلیل لازم کلمیه زیرا حرمت وکراهت ایله
حکم اولنسان امرده اصرار مباحه ردیو فتوا

ویریلوب حکم لاحق اولان امرده اصرار کبی دکلدر. اولکی محض وبالدر. ثانیده وبال یوقدر وحاکم دخی اهون شرین اختیاری کبی بر اصل شرعی یه ارجاعله حکم ایده جك آثم اولماز. بلکه بر مؤمنی وبالدن تخلیص ایچون مثاب ومأجور اولور.

بهائی افندی مرحوم طبع سلیم وذهن مستقیم صاحبی کمسنه ایدی. اکر قانون اوزره شغل ایدوب کیفه مبتلا اولمسه روم ده بر کانلردن اولوردی بر فنی تمام کورمش دکلدی. لکن ملکهٔ استخراجه مالك اولوب قوت طبیعت ایله هر یرده اظهار مهارت ایدردی. بو بابده خلقك جاننه باقوب مرحمت ایلدی. الله رحمت ایلیه. عبدالرحیم افندی مرحومدن صکره آنك مثلی مفتی کلمدی.

تنبیه

«شیء واحد هم مباح هم مکروه هم حرام اولورمی تناقض دکلیدر» دینلور ایسه تغایر جهت واعتبار ایله اولور. تناقض ثبوتنك شرطی واردر. منطق کتابلرنده مذکوردر. مثلا بقلوا اکلی حلال ایکن بعد الشبع حرام اولور زیرا مضردر. بوندن

صکره حکام اسلامه لازم وانفع اولان بودرکه
ممالك محروسه ده هر یرده ورق دخان ایچون آغر
مقاطعه بغلیوب امینلر نصب ایده‌لر ، وقیه باشنه
بارمشر غروش میری بغلمغه تحملی واردر ، وهرشهرده
بر مخصوص مکانده بیع اولنوب سوقاقلره یایلمدن
منع اولنه ، سنوی بیك یوك آقچه محصول حاصل
اولور ، مرحوم غازی سلطان مرادك منعی وشدتی
زماننده ، خلقك نیجه سی اوله ایله ایچمکه اقدام
ایده میوب ورقی دوکوب بورننه چکمکله دفع آرزو
ایدرلردی ، لکن صکره اول حماقتدن فراغت
ایتدیلر ، زیرا بی پروا ایچیلور اولدی ، بو مرتبه‌دن
صکره بعض اهل ورع تورع ایدوب کندو ایچمز
وایچنه دخل ایلمز ، وکیمنك دخی مشربنه موافق
دکلدر آنك ایچون ایچمز راقم الحروف کبی ، نهایت
کیمی حماقت ایدوب (بیت)

طاغت بودخانك بلودین صبر یلیسله
عقلك کوننه اولدی چوحائل کرم ایله
دیو دخل ایدیجه مبتلا جواب ویروب (مصرع)
«لذت وطعمی دخانك شهد ایله شکرده یوق»

دیوایچر بلدوکندن قالمازدی اولی بودر که بو بابده کمسه‌یه دخل وتعرض اولنمیه والسلام

﴿بحث سادس قهوه‌ده در﴾

بو بابده دخی سلفده نیجه نزاع واقع اولمشدی اصلی یمن دیارنده ظهور ایلیوب دخان کبی عالمه منتشر اولدی بعض مشایخ یمن طاغلرینی مسکن ایدوب فقراسیله برنوع شجر یمشی اولان قلب وبون دیدکلری حبوباتی دوکوب یرلرایدی کیمی دخی قاوروب صوین ایچردی ریاضت وسلوکه موافق وکسر شهوته مناسب بارد یابس غدا اولمغله اهل یمن بری برندن کوروب مشایخ وصوفیون وغیری استعمال ایلدیلر طقوز یوز اللی حدودنده کیلرایله رومه کلدکده عظیم انکار اولنوب حرمته فتوا ویردیلر یانق اولدوغندن غیری دور وجمعیت ایله ایچلمسی فسقه یه تشبهدر دیدیلر ابوالسعود افندیدن نقل ایدرلر که کتورن کیلری دلدروب قهوه یوکلرینی دکزه غرق ایتدردی لکن بومنعلر وشدتلر مفید اولمیوب ویریلان فتوالر وسویلنن سوزلر خلقك قولاغنه کیرمیوب بر یر

قهوه خانه لر آچلوب عظیم شوق ورغبت ایله
مریره کلوب ایچدیلر. خصوصا کیف اربابی کیفلرینی
تقویت ایدر حیات بخش برحالت اولمغله برقچ‌دان
اوغورینه جان و یرمك قتلرنده جائز اولدی. آنلر
زماننده نصکره کلن مفتیلر جوازی ایله افتا ایدوب
بستان زاده مرحوم برمفصل ومنظوم فتوا و یردی.
قهوه خانه لرکاه منع وکاه رخصت ایله برقاچ سنه
بومنوال اوزره سورندی. بیك تاریخندن صکره
انکار اولنمدن قالدی. هر یرده رایکان ایچلوب
هرسوقاق باشنده برقهوه خانه آچلدی.
قصه خوانلر وجنکیلر ایله خلق ایشدن کوجدن قالوب
کار وکسب معطل اولدوغندن غیری پادشاهدن
کدایه وارنجه خلق بربرینی کسوب چکمکله
اکلنورلردی. مرحوم غازی سلطان مراد خان
بیك قرق ایکی اواخرنده بومعنایه واقف اولوب
خلقه شفقت ونصیحت یوزندن « عموما ممالك
محروسه ده واقع قهوه خانه لر بوزیلوب من بعد
آچلمیه » دیو فرمان ایتدیلر. اول زماندن برو
دار السلطنه قهوه خانه لری قلب نادان کبی

ویراندرکبر وآچلورامیدیله بر زمان اصحابی بوزمیوب
قیامشلرایدی. صکره اکثری بلکه جمله سی بوزیلوب
غیری دکان یاپلمشدی. لکن استانبولدن غیری
شهرلر وقصبه لرده کالاول آچلوب ایچلوره
سابقا ذکراولند وغی اوزره بومقوله امورمنع منوبد
قبول ایلمز. بوندن صکره قهوه نك وصفنه کله لم
قهوه کندوسی بارد یابس ایدوکنده شبهه
یوقدر. داود انطاکی تذکره ده حار یابس دیدوکی
مسلم دکلدر. نهایت صو یله قاینیوب شربتی آنده قده
برودتی زائل اولماز بلکه دخی زیاده اولور. زیرا
صو دخی بارددر. آنو ایچون عطشی دفع ایدر.
و برعضوه دوکلسه یاقز. زیرا آنك حرارتی حرارت
غریبه در تأثیر ایلمز. لکن بیوستنه برمقدار فتور
کاور. مثلا کندو اوچنجی درجه ده یابس ایکن
ایکنجی درجه ده بارد رطبله ممتزج اولدقده
یبوستنك بر درجه سی کیدر. ایکنجی درجه ده
یابس قالور. و یبوستله نومی دفع ایدر. مزاجه
کوره مطلقا ادراری واردر. امزجه یابسه اصحابنه
خصوصا سوداوی مزاجه چوقلق مناسب دکلدر

بلكه بحسب القدر. كثرت استعمالی سهر و وسواس سوداوی یه سبب اولور. ایچلدوکی تقدیرده شکر ایله ایچیله. لکن مرطوب المزاجه خصوصا نسوانه غایت موافقدر. آنلر آغر قهوه‌لری چوق چوق ایچمك كرك. سوداوی اولمامق شرطیله کثرتی آنلره ضرر ایتمز.

❊ بحث سابع برش وافیون وسائر مکیفات ❊
❊ استعمالنده‌در ❊

ارباب ابتلا بوسوزلره بلادر دیرلرسه دخی چونکه صدد نفس امر بیاننده‌در بوبابده کلام حق وقول افضل بودرکه انسان حالنه اوفق وشاننه الیق اولان اصل خلقت اوزره قالوب فطرت سلیمه‌یی تغییر ایلمك كرك. افیون وبرش وسائر مکیفات مداوات قبیلندن اولوب برعلت ومرض استعمالنی ایجاب ایتدکجه غدادن دوایه عدول ایلمیه‌لر زیرا طبیعتی اسکیدر. اقتضا ایتدوکی تقدیرده دخی غدا ایله مغالجه تقدیم اولنوب اول امردن دوایه مبادره قانون علاجه موافق دکلدر قانده قالدیکه ایجاب واقتضا ایدر برحال

بوغیکن مجرد کیـفی واردر دیو بومقوله شیلر ایله
انس و الفت اولنوب برقاج کره تناول طبیعته عادت
قلنه صکره فراغ ممکن اولمیه . آخر عمره دک کدری
چکلوب سن وسـال زیاده اولدقجه بل بوکلوب
هیئت وقیافت کلیسـا دیوا رنده یریر بوزیلان
صورته دونه . کیف یتشدکجه برآنده کیرو چکوب
قوا و حواس کسلوب وقوف وشعور کیده . نه اولی
نه دری نه اویور نه اویانق مذبذب اوله . حسن
اختیـار یله بو مقامه ایرنلر کنـدویه عظیم غدر
ایتـدوکنده شـبهه می واردر بوندن صکره
اکر میسر اولوب برطریقله کسله بیلورسه عظیم
فرصت وغنیمتدر فوت ایلمـامك کرك اکر میسر
اولمـازسه دفعة کسمك مهلکدر نه چاره استعمال
ایدر وشرعا ترکنه مسـاغ یوقدر بعد الابتـلا
کیف اربابنـه دخل وتعرض حماقت وخطادر
نهایت سوزمز هنوز ابتلا دامنه دوشمینلری غفلتدن
ایقاظ وکیف اربابنك (مصرع) « ای نجـاتی
سوراعش یبقلانی یبقلان » کلامی فحواسنجه یارانه
تکلیف وابرامی قولاغه کیرمك مصلحتی ایچون
تنبیه ونصیحتدر « اعطا خالك تمرة فان ابی فجمرة »

❊ بحث ثامن ابوين رسول اكرم صلى الله عليه ❊
❊ وسلمه دردر ❊

بو بحث دخی معركه آرا اولغله يازلدی

❊ تنبيه ❊

اولا بعض خالی الذهن بی نوا بو مقوله بحث حاشا
شان شريف نبوی يه نقص ايجاب واقتضا ايدر
زعميله مطلق جائز دكل صانوب نااهل حقنده
وارد اولان منعلری اهله ايرادو بو مغلطه ايله سدباب
مطارحه ايلمك مراد ايدر . خبری يوقكه علم جواب
وسؤال وقانون اوزره هر بابده قيل وقالدره جناب
باری حضرتلرينك ذات وصفات وافعالندن بيله
نيجه هولناك بحثلر واردر كه بو مقوله ابحاث آنلر
يانده مضمحل اولور . علامه سعد الدين تفتازانی
شرح عقايدده « لوكان فيهما آلهة الا الله لفسدتا »
نظم كريمی توحيد باری يه برهان تمانع ايله
شهرت بولمشيكن « بو دليل اقناعيدر توحيده
دليل قطعی اولماز » ديمكله عصرنك يك فن
عالملری باشنه اوشوب اكفار ايلديلر آنك طرفندن
محققلر نيجه ابحاث ازا مبه ايله اسكات ايلديلر
هر عصرده ارباب قتال سيف وسنانله محاربه

ایلدکلری کبی ارباب بحث ونظر دخی قلم ولسانله
جدل ومحاوره‌دن خالی اولمدیلر. آنجق بومقوله
اموردە بحث جائزدکل ظن ایلین ضعیف واحمق
بعضه قارشمدمق کرک. والا حضیه محاوره‌ده لکدکوب
قیل وقال آنی پایمال ایدر. بوندنصکره مقصوده
شروع ایده‌لم. اولا حضرت فخرعالم صلی الله
علیه وسلم تاریخ اسکندرینك سکزیوز سکسان
برنجی سنه‌سنده وتاریخ میلاد عیسی علیه السلامك
بشیوز یتمش سکزنجی سنه سنده دنیایه کاوب
پدرلری عبد الله بن عبد المطلب مکه‌دن کاربانله
غزه‌یه کیدوب دونشده مدینهٔ منوره‌ده وبرروایتده
مکه ایله مدینه آراسنده ابواده وفات ایتدی.
عمری یکرمی بش ویاخود اوتوز سال ایدی. زمان
وفاتنده اقوال واردر. اکثرمؤرخین قتنده حضرت
دخی دوغمه مشدی اول سنه دنیایه کلدی.
بعضیلر ایکی آیدن یکرمی سکزآیه واربجه برقاچ
قول نقل وروایت ایدرلر نهایتی ایکی یاشنده اوله‌رق
والده‌لری آمنه بنت وهب بن عبد المنافدر.
زوجی عبد اللهدن صکره قالوب ولادت
حضرتك دردنجی یاآلتنجی سنه سنده ابواده

وفات ایلدی . بونلرك زمانی زمان جاهلیت وعالم
فترت ایدی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه
وسلم قرق یاشنده مبعوث اولدیلر زمان دعوت
ایله آنلرك وفاتی آره سنده اقل مرتبه اوتوزسنه‌دن
آرتوق اولدوغی تواتر ایله ثبوت بولدی بوندن
صکره ارباب جد الك بو خصوصده ایتدکاری
بحث مآلنی برقاچ سؤال وجوابده ذکر ایده لم
(سؤال) «انبیانك والدینی واولادی مؤمن اولمق
لازممیدر»
(جواب) لازم دکلدر حضرت ابراهیم علیه السلامك
پدری آذر که اهل تاریخ قتنده براسمی دخی تارخدر
وحضرت نوح علیه السلامك اوغلی کنعان
ایمانده دکلدی نظم قرآن کریمده مسطور
ومنصوص اولدیغندن قطع نظر لزوم دعواسن
ایدن انبیا حقنده جائزات وواجبات ومستحیلات
ندر بیلملك لازم کلور بلدکدن صکره لزوم ادعاسی
مکابره‌در مسموع اولماز بوجمله‌دن صکره حق جل
وعلا حضرتلرینك قرآن عظیمنده «یخرج الحی
من المیت ویخرج المیت من الحی» بیوردوغی معنا
بوما ده ده وجه ابلغ اوزره ثابت اولور قدرت

نامه سين اظهار وحكمت بالغه سين اصدار اتمش اولور وبونده امر نبوت صرف عطيهٔ الهيه اولمغله انحصار لازم كلوب شرف ونسب مداخله سى شايبه سنه مجال قالماز وبوخصوص بر مصلحت عظمى دركه خلافتى اثباتنده ملاحظه اولنسان مصلحت بونك يانده برشىء دكلدر

(سؤال) « قبل البعثت عالم فترتده وفات ايدنلرك حالى نيجه اولور »

(جواب آنلر حقنده ائمه اختلاف ايلديلر متكلميندن اشاعره واصوليوندن شافعيه « وماكنا معذبين حتى نبعث رسولا » آيتى ايله استدلال ايدوب « آنلر معذورلردر معذب اولمزلر » ديديلر ماتريديه وحنفيه « نظر واستدلال ايله توحيد بارى ممكن ايكن ترك ايتدكارى ايچون معاتب اولورلر » ديديلر وبعض اخبارده وارد اولديكه روز محشرده برقاچ صنف اعتذار ايدرلر « العذر عند الله وعند كرام الناس مقبول » فحواسنجه عذرلرى الله قتنده مقبول اولور اول محلده امتحان ايله سعيدى شقيدن آيرولور يعنى آنلره امر اولنوركه كيروب تفسلرينى جهنمه آتلر سعيد اولانلر تردد ايتميوب

آنوب نجات بولورلر . وشقيلر اقدام ايتوب امر طوتمزلر مخالفت وعصيان ثابت اولور جهنمه سوريلورلر .

(سؤال) «فقه اكبر امام اعظم حضرتلرينك دكلميدر»

(جواب) اصحاب درايت امامدن روايت ايتدكلرى كتب مناقب وروايتده ثابتدر . جمله دن امام ابو مطيع بلخى كه بوز طقسان طقوز زده وفات ايتمشدر . طبقات حنفيه ده امام اعظمدن فقه اكبرى روايت ايله تصريح ايدر فقير تقويم التوار يخده سنه مز بوره وفياتنده اولا سهو ابومطيع بلخى بى صاحب فقه اكبر يازوب صكره راوى ديو تصحيح ايتدم . لكن صاحب نسخه مى انتشار بولوب شهرمزك واعظلرندن برى كوروب مسئلهٔ مذكوره ده برطرف متعصبلرينه فقه اكبرى انكاره لازم كلوب قوى عسك اولمق اوزره فقيردن تصحيح نقل طلب ايلدكده اصل صحيحده راوى اولدوغنى وطبقاتدن محل نقلنى يازوب ويرمشدم . اصحاب روايتدن غيرى متقدمين ومتأخرينندن نيجه افاضل امام اعظم حضرتلرينك كدرديو شرح ايتديلر . جمله دن قدوة الفضلاء والسالكين

الشيخ محمد بن بهاء الدينكه طقوز يوزاللى اوچده
وفات ايتمشدر اوتوزسنه عزلت وعبادتدن
صكره عقايد اسلاميه نك يكيدن رواجنه باعث
اولمق ايچون فقه اكبره شرح براديدى بن عمى
پيرعلى افنديكه بركلى محمد افندى مرحومك
پدريدر بو بابده آنرله مشورت ايتدكده
استحسان وترغيب ايتمكله بو شرح مفيد
ومعقولى تحرير ايلدمكه الان بين العلما معتمد اول
ومقبولدر اما امامك كلامى رد ايدنلرك سوزى باطلدر
وتعصبدن ناشى نفى صرف دليلسز دعويدر
بعض واهى قرائن كوسترلر نفيه شهادت كبى
مردوددر اولدوغنده شبهه يوقدر.
(سؤال) «امام اعظم حضرتلرى فقه اكبرده ايچون
ووالدا رسول الله ماتا على الكفر» ديدى.
(جواب) شيخ بهاء الدين زاده ديمشدر كه بو مسئله
عقايد دينيه ده درج اولندوغنك سببى بعض
كسنه لر كفر حكمى بى ابوين حقنده نفيله افراط
ايتديلر . بو افراط قواعد اسلاميه دن ظاهرا
خروج اولدوغندن اوتورى آنلر حقنده افراط
واصول اسلاميه حقنده تفريط ايدنلرى رد ايچون

اصول دینـدن قیلوب فقها کبرده درج ایلدی.
امام فخررازی تفسیر کبیرده ذکر ایتدوکی اوزره
سلفده روافض عترتده عصمت دعوی ایتدکاری
کبی بو افراط دخی آنلردن صادر اولمشدی. صکره
اهل سنتدن نیجه لر آنلره تقلید ایتدیلر.
(سؤال) «کفر حکمی ندر».
(جواب) کفر ایله ایمان ایکی امر باطنیدر. اکا
الله تبارك وتعالیدن غیری کمسه مطلع اولماز. الا
امارات ظاهره ایله بیلنور. امارات ایسه کاه
مدلولاتدن تخلف ایدر. مثلا منافق اماراتله
ظاهرده مؤمن حکم اولنور. اول اجلدن برکسه نك
وفاتنده کفرینه وایماننه قطع وجزمه مجال یوقدر
مکر حقنده نص وارد اولمش اوله. زیرا نیجه
مؤمن سوء خاتمه یه مبتلا اولوب کفر ایله کیدر.
ونیجه کافره حسن خاتمه نصیب اولور کفر و ایمان
حقیقی بومقوله قلبده مستورا ولاندر. لکن حکم
شرعده امارات وظاهر حاله اعتبار اولنور.
برکسه وفات ایتدکده ظاهر حالی ایمان ایسه
احکام ایمان اجرا اولنور اکا مؤمن حکمی دینلور.
واکر ظاهر حالی کفره دلالت ایدر سه احکام

کفر اجرا اولنور وکافر حکمیان دینلور پس
کفر ایله ایمان حقیقیان وحکمیان اولوب آرالرنده
تلازم یوقدر ابوین حقنده حکمی ایله حکم مقرر
لکن ایمان حقیقی یه موجب یقین نص کرکدر
نص ایسه وارد اولمامشدر پس آنلر حکمی
منزله سنده قانور بو سیاق شیخ بهاء الدین زاده
مرحومکدر اما شیخ علی مقدسیکه علامهٔ
مصر وفرید عصردر رساله سنده ایدر « ماکان
للنبی والذین آمنوا ان یستغفروا للمشرکین » آیتنك
سبب نزولنده مفسرلر ایکی وجه ذکر ایتدیلر
بری بوکه بو آیت ابوین حقنده نازل اوله مفسرین
ومحدثیندن جمع کثیر ابن عباس رضی الله عنهما دن
روایتله نقل ایتدکلری تواتر مرتبه سنه ایردی
اول اجلدن امام فخر رازی ومتأخرین محققلرندن
غیریلر بو وجهی تقدیم ایتدیلر بعضیسی آنجق
سبب نزولده بونی یازدی وجه ثانی بوکه ابوطالب
حقنده نازل اوله علامه جارالله وغیری بو وجهی
رد ایتدیلر لکن شیخ عبد القاهر جرجانیکه
شیخ عربیتدر « ثقاتدن نقل ایله روایات مختلفه
ثابت اولسه ممکن اولدیغجه البته بینهما جمع اولنمق

لازمدر آیت کریمه برشخص حقنده نزول ایتدیسه
اجماعله معناسی عامدر عبرت عموم لفظه در
خصوص سببه دکلدر پس لفظ مشرکین
واولو القربی عامدر ابه وامه وعمه وغیری اقربایه
شامل اولور » بو توجیه وجمع ایلدی شیخ علی
مقدسی احیا وایمان ابوین حقنده روایت اولنان
حدیثك صدقنی زعم ایلینه بو آیتك عدم صدق
لازم کلور زیرا نسخ انشاواحکام خصایصندندر
اخبارده جائز دکلدر دیو سبب نزول حکمی ایله
حدیث احیانك عدم صدقنه حکم ایلدی صاحب
ملتقا وغیری دخی بو مسئله کتدیلر
(سؤال) « بو بابده مخالفت ایدنلر نیچون ایدرلر »
(جواب) امام قرطبی تذکره ده نقل اقوال ایلیوب
بعض محدثدرکه تحقیق و جمع و توفیق سمتینه
تقیدلری یوغدی سیوطی کبی مجرد نقل اولنان
روایتلری ظاهرین یازدیلر . آنلرك رساله لری
تحقیقدن خالی نقل وتقلیده مبنی اولدی کیمی دخی
افراط وتعصب اربابندن اولوب یازدوغی رساله یه
بقمادی و دیدوکی سوزی قولاغی اشتمیوب

طریق نظردن خارج وسمت صوابدن دور مغالطه
ایراد ایلدی، واهلی قتنده حیز اعتبار واعتماددن
دور ومهجور اولدی، نیجه سی دخی حسن ظنه
ورعایت ادب بناء برا یکی واهی سوزلرنقل ایلیوب
تحقیق مراد ایتدی مرحوم کال پاشازاده افندی
کبی، جمله سنك ملاحظه سنه کوره ثرلری
وجهدن خالی اولمدی،
(سؤال) ﴿ بوبابده اولی ولایق ندر ﴾
(جواب) خواص علمادن خلافك اصلنی بیلوب
تحقیقه قادر اولانلر اولی ولایق ندر بیورلر، ونیجه
استرلرایسه اوبله بیلوب مقتضای حاله کوره حرکت
ایدرلر، اما عوام مؤمنینه لازم اولان بوترکه وبابدن
دم اورمیوب سوز سویلمیه لر، وحسن ظن اوزره
اولوب واهی روایتلره کوره ابوین مؤمن اولمق
اومولوردیه لر، وترك ادب ایدوب کافر اسمنی اطلاق
اتمیه لر، زیرا حاشا بوسوزله اکراهانت قصد
اولنورسه عظیم خطادر، ائمهٔ حنابله دن ابن قدامه
مقنع نام کتابنده قرینهٔ خارجیه یه مقارن اولورسه
سب نبی حکمی ویروب قتل اولنور دیمشلر

ایمدی آنلره اولی بود دکه بو بحثدن امساك و تحاشی ایده لر لکن سوزمز عوامه دگل خواصه در

بحث تاسع ایمان فرعونده در

فرعون لفظی مصر مملکتی ملوکنه اطلاق اولنور لقبدر سلفده هر مصر پادشاهنه فرعون دیرلردی حضرت موسی صلوات الله علی نبینا وعلیه حضرتلرینك زماننده پادشاه اولان ظالمکه اهل اسلام مؤرخلری ولید تسمیه ایدرلر فرعون موسی دیمکله سائرندن ممتاز اولور فراعنه دن اوچی و برروایتده یدیسی ظالم وجبار اولوب آنلرك بیوکی وآخری فرعون موسی ایدی قصه سی سیر وتواریخده مشهور ومسطوردر بنی اسرائیله جور وستم اوزره اولمغله یهود آراسنده شقاوت ایله شهرت بولمشیدی ملت اسلامیه ده دخی کذلك دعوای الوهیت وجبروت ایله مشهور اولوب مقام ذم وعتو وفسادده لازم گلسه « فرعون کبیدر » دیمکله ضرب مثل ایدلر وجمله تفاسیر وتواریخده کفر وضلال اوزره یازیلوب جمهور اول طرفه ذاهب اولمشدی شیخ محیی الدین بن عربی کندی کشفی ووجدانی

اوزره فصوص نام کتابنده قصهٔ موسی ده فرعونك
ایمانی ونجاتی یازوب دعواسنه نظم کریمدن
« قال فرعون آمنت انه لااله الاالذی آمنت به
بنواسرائیل وانا من المسلمین » فرعونك ایمانه نص
صریحدر وحالت غرق حالت احتضارکبی
دکلدرکه ایمان یأس اوله صکره « الان وقدعصیت
قبل وکنت من المفسدین » ایمانی اول زمانه تأخیر
ایتدوکنه نوعا عتابدر عدم قبوله دلالتی یوقدر
« یقدم قومه یوم القیمة فاوردهم النار » عدم ایمانی
اقتضا ایتمز « الیوم ننجیك ببدنك لتکون لمن خلفك
آیتی نجاتنه نصدر بوکون بدنکله بزسکا
نجات ویرورز ساحله القا ایتمکله وروحکه دخی
آخرتده نجات ویرورز تاکیم خلفکده اولان قومه
سن بنم قدرتمه آیت عظیمه اوله سن وبرکسه
رحمتدن نا امید اولمیه دیو سوق کلام ایتدکدن
صکره « والامر فیه الی الله لما استقر فی نفوس
عامة الخلق من شقائه ومالهم نص فی ذلك یستندون
الیه » دیمشدر شارح فصوص ایدر شیخ وارث
کامل محمدیدر ورثهٔ کاملین نصوصی حقیقت

حاله اطلاع عدنصكر استدلال صورتنده ایراد ایدرلر پس ایراد نصوص واستدلال صورت واحده اولمغله وارث کاملی مجتهد ومستدل ظن ایدرلر اول اجلدن شارحلرك کیمی « شیخ مأمور ومعذوردر » دیو شرح ایلوب بعض عمیا « بو محل دسیسه دربر یهودی ادخال اتمشدر » دیو افترا ایلدیلر وبالجمله خلق بو بابده شیخه دخل وتعرض قیدنه دوشوب مورو زنبور کبی باشنه اوشدیلر لکن شیخ دیدوکی کبی قطع ویقین افاده ایدر برسند بولامدیلر آنجق بین الامم مشهور اولان شقایه بناء یازدیلر چزدیلر شیخ فصوصده کندی کشفی مقتضاسنی یازوب طریق نظر واستدلال محققلرنده علامه جلال دوانی دخی بو بابده مستقل رساله یازوب قواعد واصول اوزره نصوصدن استدلاله شیخك مدعاسنی اثبات ایلدی کیمی رد وکیمی قبول ایلوب بو زمانه کلنجه سوزلادی

نتیجهٔ بحث بودرکه بونك کبی طریق نظر ایله طریق تصفیه آراسی آ ولا فرق اولنمق کرکدر طریق نظر

ادلهٔ عقلیه ونقلیه ایله استدلاله مبنیدر . طریق
تصفیه ریاضت وسلوك ایله کشف وشهوده مبنیدر
ایکیسنکده بشقه اصطلاحلری واردر . و بحثك
اصلی برطریق قاعده سی واصطلاحی اوزره بنا
اولنوب سؤال وجوابده طریق آخر قاعده سی
واصطلاحی طرفنه نظر والتفات اولنمق کرکدر
تا که خلط مسائل وتشویش دلائل لازم کلیه
جمله بونك امثالی بحثلرده مبدأ نزاع وجدال ومنشأ
قیل وقال بو ماده در . نظر واستدلال اصحابی
کندی قانونلری اوزره طریق تصفیه اربابنه
دخل واعتراض ایدرلر . آنلرك طریقی ایسه طریق
نظر واستدلال دکل کشف ووجدانه مبنی
واصطلاحلری حکمت اشراقدن مأخوذ بشقه
اصطلاحدر کشف ووجدان شرعا دلیل اولوب
طریق نظرده بردعوا اثبات ایلمزسه ده کندیلرینه
حجت اولور . اولیاء اللهك کشف والهامی کندویه
حجت اولمق طریق نظرده بیله مسلمدر . بووجهله
عمل ایدر . ایمدی طریق تصفیه قواعد اوزره
سوق اولنان دلیل ودعوایه طریق نظر قاعده سیله

اعتراض اولنمازه اولنورسه کیرو اول طریق
قاعده سیله واصطلاحی ایله اولنمق کرکدر
بو بابده معترضلر جمله طریق نظر واستدلال ایله
اعتراض ایدرلر آنو کیچون وارد ومسموع اولماز
مع هذا بوما ده ده نصوص دعوای شیخی اثبات
ایدر نته که جلال طریق نظر قاعده سی اوزره
استدلال ایلمشدر بو مر تبه لر معلوم اولدقدن
صکره برکمسنه بو بابده نزاع ایدرسه احمق دکلمیدر
کویا که حق تعالی حضرتلری رحمتنی خلقدن منع
ودریغ ایدر فرعونك ایماننذن اکا نه ضرر وکفرندن
نه فائده حاصل اولور هله یهودیلر بو دعوایی
ایتسه لر انتقام ایچون وجهی واردر زیرا آنلرك
آبا واجدادی فرعوندن چوق ستم کورمشدر
اما غیری ملت اصحابی آنلره تابع اولمنك وجهی ندر
ایمدی طلبهٔ علوم قوا بلنه اولی بودر که بو بابده
فرعون ایچون مؤمن دیمزلر ایسه ده دینلره خصوصا
شیخه دخل وتعرضده اولمسیه لر حد اوسطدن
چیقمیه لر

* بحث عاشر شیخ محیی الدین ابن عربی شاننده * واقع اولان اختلاف بحثیده در *

بو بحثی درت کلمه ایله ادا ایده رز

(کلمهٔ اولی) شیخک ترجمه سی یعنی تاریخیده ر شیخ مز بو محیی الدین بن محمد بن علی بن محمد عربی الطائی الحاتمی الاندلسی المرسی المالکیدر اندلسده آق دکز کنارنده مرسیه نام شهرده بشیوز آلتمش رمضاننک یکرمی یدنجی کونی دنیایه کلوب دمشق شامده صالحیه نام ناحیه ده آلتیوز اوتوزسکز ربیع الاخرینک یکرمی ایکنجی کونی وفات ایتدی ٭ سنی یتمش سکز ییل اولوب مغرب دیارلرینی کزوب تحصیل علوم وتکمیل منطق ومفهوم ایلیوب سلوک ومجاهده ایله مراتب عالیه یه نائل اولدی بعده حجازه کلوب حرمین شریفینده نیجه مدت اقامتدن صکره شامه واروب وفات ایدنجه آنده قالدی. عصرنده کثرت تألیف وقوت قدسیه ایله مشهور اولوب شیخ اکبر لقبیله اشتهار بولمشیدی. آلتیوز قدر کتاب ورسائل تألیفنه موفق اولوب وشهودی مقتضاسنجه وحدت وجود

مطلق مسلكنی اختیار ایدوب فصوص وفتوحات
امثالی کتابلرده وارداتی اول مسلك اصطلاحی
اوزره قلمه کتوردی . وعلوم غریبه دن علم حروفده
جفر کبیر ومفتاح جفری تألیف وتحریر ایدوب
آنکله اهل عصری اوزرینه تفوق وتفرد ایتمشدی .
مشایخ کبار دن شیخ صدر الدین قنوی کبی افراد
کلوب کندودن تلمذ ایلدیلر . واکثرآ ثارنده جمال
سمتی جلال اوزره راجح وغالب اولمغله صکره کلنلرك
قیل وقالنه مؤدی اولوب شاننده خلق اختلافه
دوشدیلر .

(کیفیة ثانیه) شیخی رد ایدنلرده در شیخك
انتقالندن صکره طریق تصفیه اصحابندن بعضیلری
وطریق نظر اصحابنك اکثری شیخك وحدت وجود
اصلنه بناء طریق تصفیه اصطلاحی اوزره یازدیغی
کتابلره طریق نظر کوزیله باقوب انکار ایلدیلر .
وانکارلری بی وجه دکل ایدی زیرا طریق نظر
قانوننه کوره منکر کورینوردی اول اجلدن بونلرك
کیمی قبول ایلمیوب انکار ایله اکتفا ایتدی رد ایله
مقید اولمدی کیمی دخی انکارده مبالغه واصرار

ایدوب ردلر یازدیلر وهجولر ایله شیخی اکفار ایلدیلر
حتی بو فرقه متعصبلری شیخ اکبری شیخ اکفره
تحریف ایتدیلر لکن بحث سابقده ذکر اولندوغی
اوزره نزاع وجدال اصل فاسد اوزره بنا اولنمغله
عند التحقیق آنلرك تحاملی واکفاری صریر باب
وطنین ذباب منزله سنده کورندی اهل انصاف
اعتبار والتفات ایتمیوب دکمدیلر آنجق یمینی
یساردن فرق ایتمزکسنه‌لر آنلرك یایغره سنه
آلدانوب اوزرلرینه لازم دکل ایکن سوء ظن ایله
نیجه وبالره کیردیلر « البادی اظلم » نحواسنجه
باعث اولانلر دخی زیاده وبالدن غیری نسنه
کورمدیلر انجق کندو طریقی قانونی اوزره
مخالف کوروب انکار خفیف ایله قناعت ایدنلر
فننك وظیفه سنی ادا ایلیوب وباله کیرمدی بلکه
مثاب اولدی

(کلمهٔ ثالثه) شیخی قبول ایدنلرده در طریق
تصفیه اربابنك اکثری وطریق نظر اربابندن
برفرقه که شیخ کلامنك منشائی واصلی ندر بلدیلر
یاخود ظاهر حالنه نظر ایله حسن ظن ایدوب اصلا

انكار ايتمديلر وجمله سوزلرينى قبول ايلمديلر حتى
بو فرقه دن كيمى « شيخ خاتم الاولياو وارث خلافت
محمديه در » ديدى طعن وتشنيع اربابنه ردلر
يازوب تسفيه ايلدى ايكى طرف افراط وتفريطدن
خالى اولمديلر اما وحدت وجود مسئله سنده
شيخدن صكره كلن اكثر مشايخ صوفيه شيخه تابع
اولديلر ونظر وتصفيه طريقى بينى جمع ايدنلردن
محقق سامى مولانا جامى بو مسئله يى بر رساله ده
مفصل ومشروح تحرير وبيان ايتمشدر مراد
ايدنلر آنى مطالعه ايده لر
(كلمهٔ رابعه) شيخ حقنده توقف ايدنلرده در
ذكر اولنان ايكى طريق اصحابندن بر فرقه شيخ
شاننده توقف ايدوب كتابلرينه باقمديلر ردو قبول ايله
مقيد اولميوب كشاكش اورطه سنده اوخر امادن
توقف كنارنده طورمق يكدر سلامت آنده در
ديديلر وبونلر اصابت ايليوب ضرر كورمديلر.
نفسنده صدر الدين قنوى حضرتلرى وصيت
نامه سندن مستفاد اولان دخى بودر. زيرا آنلر
« بزدنصكره شيخك وبزم كتابلريمزدن هركس

استفاده‌یه هوس ایلمیه زیرا اکثر ناسدن اول باب مسدوددر» دیو جمله‌ٔ وصایاسندن قلمشدر ایمدی طالب حق کرکدر که انصاف ایلیه اکر غوامض کلمات مشایخی فهم مرتبه سنده دکل ایسه اول مقامدن دم اورمیوب کندوینی شک وشبهه ودخل وتعرض ورطه سنه دوشرمیه شیخ حقنده حسن ظن اولی درایکن تقدیرده سوء ظن مسلکنه کتمیه عامهٔ مؤمنین حالنه لایق اولان بودر حق تعالی حسن ظنه موفق ایلیه

* بحث حادی عشر لعن یزید حقنده در *

بودخی معرکه آرا وسائر ابحاثدن قدیمدر بنی امیه وآل عباس وسنی وشیعی بیننده سائر ودائر اولوب اول زماندن برو سور ینور بحثدر اصلی بودر که حضرت فخر عالم صلی الله تعالی علیه وسلم بعثتی ایله دولت اسلامیه ظهور ایدوب دین مبین امورنی تمشیت ایچون طرح اساس وآیین دولت اقتضا ایتکله جناب شریفلری زمان سعادتلرنده نبوت ایله سلطنت بیننی جامع اولدیلر «الخلافة بعدی ثلثون سنة» بیوردقلری اوزره

اوتوزسنه خلفای راشدین اجرای احکام دین
ایلیوب مدت خلافت تمامندن صکره «ثم یکون
ملوکا عضوضا» فحواسنجه دولت طالبلری حکم
غالبك قضیه سیله عمل ایدوب حرکته کلدیلر
غرض بللی صورتا بعض امر دینه متعلق دعوالره
یاپشوب اول بهانه ایله حضرت عثمان وحضرت
علی رضی الله تعالی عنهما عصرلرنده نیجه نزاعلر
وجنکلر اولوب متغلبینندن شامده بنی امیه دولتی
ظهور ایلدی اهل اسلام آراسنه اختلاف دوشوب
ذرقه فرقه اولدیلر دولت بنی امیه وبنی هاشم
آراسنده نزاع اوزره قالوب حضرت امام حسن
خلافت دعواسندن فراغت ایدیجك دولت
بنی امیه‌ده قرار ایلدی لکن بو وضع بنی هاشم
طرفنه غایت کران کلوب جکرکاه اولدی هضم مشکل
اولمغله حضرت امام حسینی (رضی الله تعالی عنه)
مدینهٔ منوره دن قالدیروب دولتی انتزاع مصلحتی
ایچون عراق عربه کتوردیلر بنی امیه طرفی آکاه
اولدقده اعوان وانصاری بهرحال عادت اوزره
مدافعه‌یه قائم اولدیلر وکربلا وقعه‌سی ظهور

ایدوب اول آراده امام حسین رضی الله تعالی عنه
واتباعی شهید اولدیلر • وقعهٔ مذکوره هجرتك
آلتمش برنجی ییلنده اولوب اول زمان شامده یزید
ابن معاویه پادشاه ایدی • بوخصوص بنی هاشمه
داغ درون اولوب سیف ایله انتقام قابل اولمیوب
لسان ایله یزیده واتباعنه شتم ولعنه باشلیوب
آنوکله تشفیٔ غیظ ایدرلردی • شیعیلر اراسنده
بوماتم ولعن اول زماندن عادت قالوب کیدرلك
سنیلره دخی سرایت ایلدی • یوز اوتوز ایکی
سنه سنده بنی هاشمدن آل عباس ظهور ایدوب
بنی امیه استیصال اولندقده سب ولعن
آرتوب شیعیلردن نیجه سی مذهب رفضده تابع
اولوب حاشا سب شیخین ایتمکه باشدیلر •
حضرت علی واولاد علی رضی الله عنهم حقنده
خوارج تفریط ایتدوکی کبی روافض افراط
ایلدیلر • آل عباس عصرنده اهل سنت علماسی
ایله علماء شیعه بیننده بوبابده نیجه قیل وقال اولدی •
عقاید اسلامیه یازیلوب اصول دین کتابلری تدوین
اولنوب اصحاب کرام حقنده عامهٔ اهل اسلامه

واجب اولان اهل سنت اعتقادنی بو یله بیان
ایتدیلر که « عموم اوزره صحابه خیر ایله ذکر اولنه وشره
متعلق کلام آنلر حقنده لسانه کلمیه . وجمله سنه
حسن ظن اولنوب آرالرنده واقع اولان نزاع
وجدال خصوصنده دینله که آنلر جمله مجتهدلردر
مجتهد خطا ایتمك جائزدر . اصابت ایدرسه ایکی
اجر خطا ایدرسه براجر واردر . عندالله جمله سی
مثاب ومأجوردرلر » وحضرت علی ومعاویه
خصوصنده دینله که « معاویه اجتهادده خطا
ایتدی . حق حضرت علی کرم الله وجهه
طرفنده ایدی » اما یزید خصوصنده اختلاف
ایتدیلر . مزبور صحابه دن اولمیوب یکرمی بش
سنه سنده طوغوب آلتمش درتده وفات ایتدی .
جمهور علماء شیعه غرض سابقه بناء مزبور حقنده
لعنی تجویز ایلدیلر . بعض اهل سنت علماسی
دخی « یزید فاسق وکافردر کفرینه بعض شعری
دلالت ایدر » دیو آنلره تابع اولدی . فقهاء
شافعیه دن بشیوز درتده وفات ایدن ابوالحسن
علی بن محمد کیاهراسی ومتأخریندن سعد الدین

تفتازانی کبی . اما اکثر اهل سنت تجویز ایتمدیلر .
امام غزالی عدم جوازینه مفصل فتوا ویروب منع
ایلدی « کافره و شیطانه بیله برکسنه لعن ایتمامك
اولیدر » دیدی . و امام سراج الدین علی بن عثمان
اوسی دخی اصول دینده نظم ایلدوکی یقول العبد
قصیده سنده « ولم یلعن یزید بعد موت » دیدی .
بوندن صکره خلق آراسنده فرعون کبی سؤ ظن
وشقا ملاحظه سی رسوخ بولوب یراشدی
قالدی . ومقام شتم وذمده یزید لفظی ضرب مثل
ومستعمل اولوب عرض اصلیدن قطع نظر مجرد
تقلید محضله « لا لحب علی ولا لبغض معاویة »
اکثر خلق لعن ایدر اولدیلر . نه امام غزالی سوزی
قولاقلرینه کیردی یقول العبد تنبیهن ایشتدیلر .
حتی براز بهایم مقوله سی اشخاص معاویه یه بیله
لعن ایدوب مائل کیمدیلر . آنلر ایله بو بابده نزاع
بی معنیدر . زیرا اصلی باطل تعصبه ویاخود جهالة
تقلیده مبنیدر . نهایت طالب حد اوسط اولان
کمسه بی غرض اهل سنت علماسی مسلکنی
اختیار ایدوب امام غزالی فتواسیله عامل اولور

و بیك یلدن بروكچن معنایه قار یشوب یهوده حماقت ایلمز . مز بور فتوا وفیات ابن حلكا نده حرف عینده کیا هراسی ترجمه سنده مسطور ومقیددر .

* بحث ثانی عشر بدعت بحثیدر *

بدعت اولدر که اموردینیه دن و دنیویه دن صدر ثانیده یاخود دخی صکره ظهور ایلیه . حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم واصحاب کرام رضی الله عنهم زمانـنده اولمیوب سنت قولیه وفعلیه وتقریریه دن برینه اکا اشارت اولنمیه . وحقنده آثار دخی بولنمیه . بومقوله اولان نسنه ایکی قسمدر . برینه بدعت حسنه دیرلر اول زمانلرده اولمیوب صکره اقتضا حسبیله ائمهٔ دین تجویز ایتدکلری مدرسه و منارهلر بناسی وتألیف کتب کبی . برقسمی دخی بدعت سیئه در اعتقادیاتده اهل سنتدن غیری فرق ضاله عقایدی کبی و عملیاتده خلق کندی زعمنجه عبادتلر اختراع ایتمك کبی . بونلرك هر برینك احکامی کتب شرعیه ده مفصل ومشروح یازلمشدر . بز آنلری بیان صددنده دکلوز . آنجق

آنی ذکر ایدرز که بوجمله بدعتلر بین الناس عرف
وعادته مبنیدر بر بدعت برقومك آراسنده
یرلشوب قرارداده اولدقدنصکره امر بالمعروف
نهی عن المنکردر دیو خلق منع ایدوب آندن
دوندرمك آرزوسنده اولمق عظیم حماقت
وجهلدر خلق مألوف ومعتاد اولدیغی معنایی
اکر سنت اکر بدعت ترك ایتمزلر مکر بر صاحب
سیف جمله سنی قتل عام ایلیه مثلا اعتقادده
اولان بدعتلر ایچون سنی پادشاهلرنیجه جنکلر
وقتاللر ایتدیلر مفید اولمادی عملیاتده اولان بدعتلر
حقنده دخی هرعصرده متشرع ومتقی حاکملر
و واعظلر نیجه ییللر نصب نفس ایدوب خلق
بر بدعتدن دوندوره مدیلر ابدی خلق عادتی
ترك ایلمز هر نه ایسه الی ماشاءالله سوریلور کیدر
آنجق حکامه اهل اسلام نظامنی حمایه وشرایط
وارکان اسلامی جمهور بیننده محافظه لازمدر
واعظلر دخی عموم اوزره خلقی سنته ترغیب
و بدعتدن تحذیر بابنده رفقله وعظ ونصیحت ایله
اکتفا ایده جك اوزرلرینه لازم اولان وظیفه یی ادا

ایتمش اولورلر طوتمق خلقه قالور وكوجله طوتدرمق اولماز وبالجمله بوبابده تعميق وتدقيق مفيددكلدر زيرا صدر اولدن صكره كلان عصرلرده هرعصرك خلقی حالنی سنته تطبيق وتدقيق ايتسه‌لر فرقی بعيد بولنور . انصاف ايدوب هركشی نفسنی بوقياسه سنته اتباعله اصلا مناسبت بولنماز اكثر زمانده صادر اولان افعال واقوال بروجهله بدعتدن سالم دكلدر ايمدی كمال كرم حضرت شفيع امتدن متوقعدركه بوضعيف بيچاره امتك كثرت بدعت جرائمنه باقيوب مؤمن وموحد اولدقلری خصلتی باعث شفاعت وسبب مغفرت قله والا كمال مرتبه سنته رعايت واتباع تكليف اولنورسه حال مشكلدر . الله تعالی حضرتی عنايت وهدايت ايليه آمين

* بحث ثالث عشر زيارت قبور بحثيدر *

امم سالفه مقابر زيارتنه زياده اهتمام ورعايت ايدرلردی برروايتده عبادت اصنامك مبدائی ومنشائی بواولدی اسلام ظهورنده برزمان فخر عالم صلی الله عليه وسلم حضرتلری بومحذور

ایچون مطلق زیارت قبوردن منع بیورمشلردی
صکره کیرو تجویز ایدوب «کنت نهیتکم عن زیارة
القبور الا فزوروها» بیوردیلر . پس زیارت
قبور وموتایه دعا مشروع اولدی . نهایت صدد
استمداد ده در . بوخصوصده علماء اسلام
اختلاف ایتدیلر . بعض مشایخ «اذا تحیرتم
فی الامور فاستعینوا من اهل القبور» دیو
استعانت واستمدادی تجویز ایلدی . ودیدیکه
«روحك بدنه تعلق جهتندن قبرله دخی علاقه سی
اکسك دکلدر کبار قبورنده اثر روحانیت واردر سائر
یرده اولان توجه ودعادن اویله یرده روحانیات ایله
توسل اولیدر . کورلمزمیکه مشایخ نقشبندیه کبارندن
بعضیسی بعضینك قبرینه ملازمت وروحانیتدن
اخذ وتلقیء طریقت ایتمشدر» اما اکثر اهل شرع
استمداد واستعانت تجویزی عوامه ارخاء عنان
اولور سلفده اصنامه عبادت بو معنادن ظهور
ونشأت ایلدی اولا انبیا واولیا ارواحی ایله
توسل ایلدیلر کیدرك صورتلرین یاپوب «هؤلاء
شفعاؤنا عند الله» دیوطپدیلر عبده قبور دخی

بو معنا ایچون قبرلرده معتکف اولوب عبادت
ایدرلر» دیو مطلقا استمدادی منع ایتدیلر و بو معنا
شو قدر کورلمزمیکه حضرت ابراهیم علیه السلام
نار نمروده القا اولنور کن جبریل امین علیه السلام
کلوب حاجتك وارمیدر دیدکده «اما الیك فلا»
دیو جواب ویردی . «ربکدن سؤال ایله» دیجك
«علمه بحالی حسبی عن سؤالی» دیمکله عرض
احتیاج ودعا بیله ایتمدی . ایمدی بو خصوص
خلقه توحید قاعده سنی تعلیم اولدی کرکدر که خالق
حقدن غیریدن استمداد وتوسل ایتمیه لر «وابتغوا
الیه الوسیلة» دن مراد طاعات واعمال صالحاتدر
دیدیلر . حتی بو زمره دن ابن تیمیه افراط ایدوب
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم قبر
شریفنی بیله زیارتدن منع ایلدی «حضرت عمرك
رضی الله عنه استسقاده قبرنبی ایله توسل ایتمیوب
حضرت عباس رضی الله عنه یی کوندروب آنلر
ایله توسل ایتدکلری احیا ایله توسل اولی اولدیغنه
دلیلدر» دیدی وبو بابده برقاچ خصوصده مز بورك
افراطی باعث اولوب مصر وشامده علما بشنه اوشوب

نیجه بحثلر ومصر پادشاهی حضورنده دعوالر
ایلدیلر . خلق ایکی فرقه اولوب طرفیندن نیجه
رساله‌لر یازدیلر . ابن کثیر وابن قیم آنك شاکردلری
ایدی . تألیفلرنده بو بحثلرندن اشباع ایتدیلر .
مخالفلری ابن تیمیه یی اکفار ایدوب بالاخره حبسه
قودیلر . یدی یوز یکرمی سکزده حبسده وفات
ایلدی . پس بحث زیارت متنازع فیه اولوب ایکی
فرقه یه محاکمه لازم کلدی . محاکمه ده حد اوسط
اختیار اولنوب دینلور که ارواحك ابدانه وقبوره
تعلق دقایقنی بیلوب متأثر اولان وسائر امکنه‌دن
آنده اتدوکی توجه ودعاسنده فرق بولان شروط
وقیودله توسل ایدرنه که بعض مشایخ ایتمشلردر
وآنلرك توسلی شرك دکلدر . توحیدده بله مراتب
واردر . حضرت ابراهیم علیه السلامك توحیدی
توحید صرفدر « نتبتل الى الله بشرا نشره » ایدنلر
وسیله یه نظر ایلمز . اکثر قوت قدسیه اربابی
اویله‌در . اما آشاغی مرتبه‌لر اصحابی جلب ودفعده
روحانیات وجسمانیات ایله تسبب وتوسل ایدرلر .
بو وسیله یه عبادت قصدی اولمایجق شرك لازم کلمز .

لكن وسط الحال اولانلره لازم اولان بودر كه زيارته
واردقلرنده رضاء الله جل جلاله ايچون سورهٔ
فاتحهٔ شريفه اوقيوب ثوابن مزار صاحبى روحنه
بغشلمق ايله اكتفا ايليوب برغيرى فكرده
اولميه . نه قبرى اوپه ونه ياپشه . وزيارت روضهٔ
مطهرهٔ سيد الانام عليه السلام ميسر اولورسه
تماسكارده ياز يلان آداب اوزره مواجههٔ شريفه ده
ال قاوشدروب طوره كوكلدن توجه تام ودعا
ايليه . شبيكه يه ياپشوب ياالو پمكله ادبسزلك
ايتميه . آداب شريعت مطهره بودر . غيرى كونه
حركت حرمتسزلكه دلالت ايدر . اولى
بودر كه بومقوله محذوراته اوغرانميه . بركمسه اول
اصلسز ايشله ارواحه تقرب ايدرصانميه بوطريقله
ايكى طرفك افراط وتفريطنده اعتدال كلوب
نه خلق مطلق زيارتدن منع اولنور نه قبردن استمداد
واستعانته مطلق اجازتله عوامه ارخاء عنان
بولنور . اما قالديكه بين الناس مزارلرده چراقلر
وضع اولنوب نسوان واطفال وعقول ضعيفه
اصحابى رجال واروب مقبره يه يوزين كوزين سورمكى

وچراق یاغیله یاغلانمغی عادت ایتمشلردر فراغت
ایتمزلرمقبره بکجیلری وچراغجیلر آنو کله چکنورلر.
اولابده آنلر ایله نزاع وجدال حماقتدر مفید
اولماز بلکه ندن قالمازلر قبوردن غیری یوللرده
بعض اولو آغاجلره ایلکلر بغلیوب بعض احجاره
اعتبار ایدنلر بهایم مقوله سیدر جسمانی مداواتدن
غیری واسلامده حجر الاسوددن غیر حجر وشجره
تعظیم وتکریم اولنمق یوقدر آنده نیجه حکمت واردر

❊بحث رابع عشر رغایب وبرات وقدر❊
❊نمازلری بحثیدر❊

معلوم اوله که «مطلق صلوة نافله ده برایکی نوع
نمازدن غیری نافله یی علی سبیل التداعی جماعتله
قلمق مکروهدر» دیو فقها کتب معتبره ده نقل
وروایت ایتدیلر لکن تاریخ هجرة نبویه درتیوزه
ایردکده قدسده رغایب نمازلری ظهور ایدوب
خلق رغبتله قلمغه باشلادیلر صکره برات ولیلهٔ قدر
نمازلری جماعتله قلمغه باشلیوب عادت اولدی
قالدی بعض علما «بدعتدر وجماعتله نافله
مکروهدر» دیو انکار ایتدیلر مفید اولمیوب

خلقدن اصرارزياده اولدی استغنا اولنه قده
مشايخ اسلام كاه كراهت ايله وكاه « نذر ايدوب
قلالر » ديمكله فتوى ويروب عرف وعادت قلمه سى
جانبنده اولمغله شرعا عرفه اعتبار اولنوب قرار
ايلمش بدعتی وياخكروهی متعدد فسادمقرراولمغله
اهون شرين اختيارنه كوره فتويلرويروب
حكام دخی منعی ايله مقيد اولميوب مقيد اولدقلری
تقديرده خلق ممنوع اولمياجقلرين بيلوب اغماض
ايتديلر لكن بو خصوصده دخی خلق تعصبه
دوشوب ايكی فرقه اولديلر برفرقه افراط ايدوب
قلنماسی بابنده تشديد و تغليظ ايلدی . برفرقه
تفريط ايدوب « البته قلنمق كرك » ديدی ايكی
طرف دخی اصابت ايتميوب اعتدالدن خارج
اولدی بوبابده محاكمه وحد اوسط بودر كه قلنمق
قلنمامق برابر اوله برآدم استرسه نذر ايله قله استمزسه
خانه سنده ياتسی نمازينی قله ياخود يالكز ياتسی
نمازی قلنور مسجده واره . قلانلر آراسنده
بولنورسه قله جماعته مخالفت چاقتنی ايدوب
چيقوب كتميه آنده نذرله يانذرسز قلديغی مخالفت

صورتنده چیقوب کتمدن یاخود قالقوب اوتوردن
بکدر اکر تعقل ایدرسه . نهایت عرق تعصب حرکته
کلوب کبر و کین بصر بصیرتنی بورر سمت اعتدال
واضح ایکن کیرمزلک افراط طرفنه کیدر
کندی زعمنجه کانه بر معقول ایش ایدر .
دردمندلک خبری یوقکه ورع باردیندار یله
تعذیره مستحق اولوب مبغوض خلق ومردود حق
اولمق جرمنه استعداد پیدا ایدر . هی ابله اول
کیجه نمازی اوده قلسک او یله بارد وضع
ناهموار ایلمک نه لازم کلوردی . عمرکده جمله نمازی
جماعتله می قلدک . یاخود مسجدده سائر اهل
اسلامله اول نمازی قلسک بر مکروه ارتکابی ایله
کافرمی اولورسن مکر سائر اقوال وافعالکده کراهتدن
سلامتمی واردر . بلکه احوالکی انصافله شرعه
تطبیق ایلسک چوغنی مخالف بولورسن سنک
شیخک قاضی زاده افندی احیاء علوم درسنی
اوقودوب « بو درسدن آنجق کندومزک ماهیتنی
وعجزنی بلمکی استفاده ایدرز » دیردی . قصور
سور بنه اعتراف وانصاف ایدردی . سن بو یله زعم

وبنـدار صاحبی اولمق ندن در ایدی واعظ
افنـدیلره لازمدر که اول نمازلرزماننـده
بو محاکه‌یی نقل ایده‌لر . وعظلرینـك وظیفه سی
بودرکه . افراط وتفریط نقلیله خلقه دغدغه ویروب
امت محمد آراسـنه تفرقه دوشـورمیه‌لر . تدقیق
وتغلیط یری دکلدر عبادت صورتنده اولان
عادتلری منع ایتامـك اولیـدر زیرا حرصـه
واصراره باعث اولور بلکه ترغیب ایتسه‌لر خلقه
کسل کلور سائر فرائض وواجبات کبی کیدرك
ترك ایدرلردی کورمزمیسین‌بی نمازلر اول کیجه‌لرده
مسجده طولارلر زیرا منع حرص افاده ایلمشـدر

☼ بحث خامس عشر مصافحه بیاننده در ☼

مصافحه ال طوتشمقدر اصلده بیعت وملاقاتده
سـنت ایدی اصحـاب کـرام رضوان الله
تعالی علیهـم اجمعین بر برینـه ملاقی اولدقجه
مصافحه ایدوب « غفر الله لنا ولکم » دیرلردی
و بو بابده نیجه احادیث شریفه روایت اولنمشـدر
مراد ایدن امام نووی اذکارنده کوره بالکز
برفصل مصافحه حدیثلریدر صکره صکره

ملاقاتده مصافحه اولنماز اولوب نمازلردن صکره
واکثر رومده جمعه نمازی قلندقدن صکره ایدر
اولدیلر . بوخصوص دخی عادته وعرفه مبنی
بر بدعت اولمغله بعض واعظلر سویلیوب
«رافضیلر عادتیدر» دیوخلقی منع ایلجك استفتا
اولندقده رافضیلر عادتی اولان اوقات خمسه‌دن
صکره ایتدکاری مصافحه در جمعه دن صکره
اولان مخصوص صدر دیو فتوا ویردیلر زیرا
قرار داده بدعتلرده مهما امکن توجیه
وصلاحه حمل اولیدر بونده دخی براز قیل وقال
اولمشدر لکن اول مرتبه افراط وتفریط
واقع اولمیوب خلقك برازی فارغ اولدی اما
اکثر عوام بیننده خصوصا عیدلرده امر واجب
مقامنده اجرا اولنور بوبابده دخی اعتدال
بودر که جمعه کونلری جامعده کیشی اول
کندو شروع ایتمیه واکر یاننده اوتوران
شروع ایدرسه نه‌چاره مصافحه ایلیه زیرا ایتدیکی
تقدیرده اول آدم خجل یامنکسر اولور البته بهرحال
برانفعال کاور اول حینده بو بدعتی ایشلر

بر مؤمنك خاطرنی كسردن اهوندر بو دقیقه‌دن
صكره عادته بناء اوّل شروع ایلسه دخی عاصی
ومجرم اوله جق قدر نسنه یوق لا بأس دره
عیدلرده ایسه ملاقات زمانیدر سنتدر لكن
عیده تخصیص عرف وعادت اولمغله اوراسی
سنت دكلدر جمله احوال سنت اولاجق
دكل یا

*** بحث سادس عشر انحنا بحثیدر ***

سلام محلنده اكیلوب یاخود باشیله الیله اشارت
ایلك دخی بدعتدر دیو نزاع اولنور سائر ملل وادیان
اصحابندن هر برینك بركونه سلامی اولدوغندن
غیری اهل اسلام اصنافنك دخی مراتبنه كوره
سلامی مختلف اولمق عرف وعادت اولمشدر
كرچه صدر اسلامده جمله‌نك تحیتی سلام ایله ایدی
لكن صكره ملوك اسلامیه دولتلری ظهور ایدوب
هر دولتك بركونه عرف وعادتی اولوب هر نسنه
حضرت علیه الصلوة والسلام واصحاب كرام
زماننده كی كبی قالمامغی اطوار دولت وتباین
دیار وعادت اقتضا ایلدی آنلر آراسنده

سنت اولان امورك اكثری اونودیلوب هر برینی اجرا وررعایت عادتلرینه مغایر اولمغله آنجق روایت كتابلرنده اسمی ورسمی قالدی . كیدرك فرائض وواجباتده بیله مسامحه اولنور اولدی . سلفده كیجن ملل وادیان دخی جمله بویله در . عادة الله بونك اوزرینه جاری اوله كلمشدر . هیچ بر پیغمبرك امتی اولشدن آخرینه دك جمله سنتی رعایتله اجرا ایده مدیلر . عالم كون وفساده برحال برقرار دكلدر . پس حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم زمان سعادتلرنده « واذا حييتم بتحية فحيوا باحسن منها اوردوها » مقتضاسنجه براوغلنجق حضور شریفلرینه داخل اولسه « السلام عليكم » دیر ایدی . آنلر دخی « وعليكم السلام ورحمة الله وبركاته » دیو رد سلام ایدرلردی . خلفاء راشدین عصرلرنده سائر اصحاب كرام واهل اسلام بومنوال اوزره سلاملشورلردی . صكره ملوك اسلامیه دولتلرنده بعض عادتلر ظهور ایتدی . هرقومك آراسنده بر نوع تحیت شایع اولوب یرلشدی قالدی حالا

دولت عثمانیه ده عادت مثلا پادشاهلر حضورنده
سلام یرینه یراو پرلر . واکابر دین ودولت
خصوصا علما حضورنده رکوع وانحنا ایدرلر . سائر
اراذل ناس کبی «صباح الخیر» کبی «عشق اوله»
دیواسنلشورلر . ونیجه سی دخی سنت اوزره
سلام ویرر . ایمدی بو عادتلر سنته مخالف قدر
فراغت ایلك دیو بونلرله نزاع وجدال حماقتدر .
زیرا دفعاتله ذکر اولندی که برقومك عرفنی تغییر
مشکلدر . و بو اصل نسنه لرده خلق کندی
حالنه قویوب امر دین ودنیایه ضرری عام
ونظامه مخل معنالری کوره لر . اوللا ملوك حضورنده
وغیری یرده یراوپمك ایله بعض فقرا اکابری تحیه
ایدر . وبعض ورع خشك اصحابی «کافر اولدك
بزی وباله قویدك» دیو عظیم انفعال کوستروب
فقیری حجاب آتشنه یاقر نه کفردن خبری وار
نه وبالدن زیرا موجب کفر اولان سجده اعضاء
سبعه اوزرینه اوچ کره سبحان الله دیمك قدر
مخلوقه عبادت نیتی ایله اولان سجده در .
سجدهٔ تحیت امم سالفه عصرلرنده مشروع ایدی .

اسلامده منسوح اولدی ظاهر بودر که براو یکی
کمسه عبادت قصدیله یدی عضوی اوزرینه
اولقدر زمان طوروب سجده ایلمز کفر ووبالندن
لازم کلور آنک براو یوب رکوع وانحنا وسائر
الفاظ ایله سلام تحیه‌نک آنجق سنته مخالفتی
واردر اولدیغی عرف وعادت ترک اولنمامق عذری
ایله معفودر زیرا بر کمسنه بیوکلر مجلسنه
واروب سلام ویرسه استخفافه حمل اولنمق
آرالرنده عادتدر آنو کیچون عرف وعادت ورسوم
ادبنه رعایت ایدرلر کذلك طالبلر استاد
حضورینه وارد قده رکوع وانحنا ایلمزلر سده
سکوت ایلیه زیرا زماننا سلام مساوات
واقرانیت رتبه سنی اشعار ایدوکندن غیری
کبار وصغار بیننده جاری اولان عادت ادبنه
رعایت اتمامش اولور وبوندن استادینك
خاطرینه یرکلور ایمدی امر بالمعروف ونهی
عن المنکر ایدن افندیلر بودقایقی بلمك کرك زیرا
خلقی مألوف اولدوغی معتادندن دوندرمکه عبث یره
سعی ایدوب تضییع اوقات اتمامك کرکدر

زيرا بر دفعه سويلمك ايله قطع معذرت حاصل اولور تأثيرايلمزسه دخى زياده سى كوزه لك در مفيد اولماز

❊بحث سابع عشر امر بالمعروف نهى عن المنكر ❊بحثيدر❊

اهل اسلام علماسى اختلاف ايدوب بعضيسى «مطلق واجبدر» وكيمى «مطلق واجب دكلدر» ديدى. اما حق بودركه مأموربه ومنهى عنه تابع اوله. واجب وحرامده واجب ومكروه ومندوبده مندوب اوله. امام سيف الدين امدى مرحوم ابكارافكارده وجوبنه يدى قيد ذكر ايدوب علامه عضد الدين مواقفده وسيد شريف جرجانى شرحنده آنلرى ايراد وايكيسنى شرط اولمق اوزره سوق ايلديلر.

قيد اول بودركه آمر ومأمور مكلف وخطابه اهل اوله.

قيد ثانى آمر ومأموربه معروف ومنهى عنه منكر اولدوغنى بيله. كندى عامل وعادل اولمق لازم دكل. مثلا فاسق مجلس فسقده كندى

ایچر کن غیریلره « ایچمك » دیه . زیرا کندی
ایچمه مك واجب وایچمك دیمك دخی واجب .
برواجبی ترکدن اوبرواجبی ترك لازم کلمز .
واجبك ترکی واجب آخر فعلنی منافی دکلدر .
نهایت ایکیسنی دخی یرینه کتورر ایسه عدالت
بولنور . تأثیر زیاده اولور . وبوخصوص سائر
شروط وقیود برنده اولدیغی تقدیرده واجب اولور .
قید ثالث بودرکه مأموربه واجب ومنهی عنه
حرام اوله . والا امر ونهی واجب اولماز . نته که
ذکر اولندی .
قید رابع بودرکه وجوبی قطعی اوله وجوب صلوات
وتحریم خمر کبی واکر مسائل اجتهادیه دن یعنی
مختلف فیها اولان مسائلدن اولورسه امر ونهی
واجب اولماز .
قید خامس کندودن غیری آمر وناهی اولمیه .
اولورسه واجب کفایه در . هر ناحیه ده برکسه
بولنسه کفایت ایدر . اما برکمسه برمنکر کورسه سائر
شروط وقیود برنده اولسه آخری وارد ردیو ترك
ایلمز . زیرا جائزکه غیری کمسه اکا مطلع اولمیه .

قید سادس وشروط اول بودرکه امر بالمعروف ونهی عن المنکر اولندیغی تقدیرده مأمورك حصولی ومنهینك زوالی رجا اولنه یعنی خلق اصرار ایتامك وفتنه یه باعث اولمامق طرفی غالب وراجح اوله. اویله اولمازسه واجب اولماز آنجق شعار اسلامیه اظهاری ایچون نزاعسز وجدالسز برکسنه ایدرسه فتنه اولمامق شرطیله مستحبدر.

قید سابع وشرط ثانی بودرکه بحث وتجسس اولنه تفتیش وتفحص سز اوله زیرا تجسس اظهار فاحشه یه سعی در اول ایسه حرامدر. حق تعالی کتاب کریمده «ولا تجسسوا والذین یحبون ان تشیع الفاحشة» بیوردی. حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حدیثنده «من تتبع عورة اخیه تتبع الله عورته» وبرحدیثده دخی «من ابتلی بشیء من هذه القاذورات فلیستترها یستره الله تعالی فانه من ابدی لنا صفحته اقمنا علیه حد الله» بیوردی. وداب شریفلری منکراتی عدم تجسس وستر ایله امر ولطف وکرم ایله معامله ایدی. اشاعهٔ فاحشه یه تعرض

سومزلردی . ومنکر اظهارینی کریه کوروب سترایلك دیرلردی . فاحشه یه متعلق امور دعواسنده ستری مشعر لعل وعسی ایله تعلل ییورلردی . اشته امر بالمعروف ونهی عن المنکر واجب اولمغه بومقدار شروط وقیودواردر بونلرك بری بولنمسه واجب اولماز استحباب مقامنده قالور فتنه احتمالنده بلکه ترکی لازم اولور . قلبدن انکار کفایت ایدر پس امر بالمعروف نهی عن المنکر ایدرز دینلرك مدعاسی وسوزلری بومحله عرض اولندقده نه شکل ایش بیلنور حضرت رسول اکرم صلی الله علیه وسلم امتی ایله معامله سی لطف وکرم یوزندن ایکن آخر زمانده کلان مدعیلر کندی حضرته ایتدوکی مخالفت عینی کورمیوب جزئی بهانه ایله امتك کیمنی اکفار وکیمنی تضلیل وکیمنی تفسیق ایدوب اللهدن قورقاز و پیغمبردن اوتانماز خلق تعصب دردینه دوشوروب تفرقه یه سبب اولور عوام شروط وقیودی بلمزلر هرنسنه ده امر بالمعروف نهی عن المنکر واجبدر صانوب بری بریله نزاع

وجه ايدوب كور طاشلشور كبى ايتدكلرى باطل
جدال كاهى قتاله مؤدى اولور اهل اسلامك
بربريله جنك وجدالى اكثر بوخصوصدن منبعثدر

﴿ بحث ثامن عشر ملت بحثيدر ﴾

معلوم اولاكه ملت ودين وشريعت معنالرى
بيننده اعتبار ايله مغايرت وفرق وارايسه ده مآلى
اولو العزم انبيادن بر پيغمبرك امتنه كتوردوكى معنالره
راجع اولور فلان پيغمبرك ملتى ودينى وشريعتى
ديرلر جمله انبيا اصل توحيدده متفقلردر اصولده
اختلاف يوق اختلاف فروعده در پس دين
اسلام وملت اسلاميه اصولده واكثر فروعده
دين وملت ابراهيم عليه السلامه موافق اولمغله
آنلره اضافتله مشهور اولدى عصرمزده اكابر
علمادن بعض افاضله «امت محمددن بركمسنه ملت
ابراهيم ديمك جائزميدر» ديو سؤال اولندقده
جائزدكلدر ديو جواب ويروب برمفصل وبرمختصر
رساله يازوب كتب اصول وتفاسيردن نقل
استدلال ايله تحقيق بحث ايتدكدن صكره
بعض مشايخ دخى رساله يازوب زعمنجه ردايلدى

ایمدی . فقیر دخی بو مقامده اوچ مقاله ایراد ایدوب اولکیده مباحث فاضل کلامی مآلنی ایکنجیده شیخ مجیب سوزینک نتیجه سنی ذکر ایدنصکره اوچنجی مقاله ده محاکمه ایلدی .

مقالهٔ اولی فاضل مزبور رساله سنده بو وجهله تحریر دعوی ایدر که کتب اصولده شرایع من قبلناده اوچ وجه واردر بری مقدم کلان نبینک شریعتی ایله عمل بزه لازم اوله اول نبینک شریعتی اوزره مکر نسخ ثابت اوله

بری دخی مقدم کلان نبینک شریعتی ایله عمل بزه لازم اولمیه مکر بقاسنه دلیل اوله اوچنجی بو که مقدم کلان نبینک شریعتیله عمل بزه لازم اوله لکن بزم نبیمزک شریعتی اولمق اوزره مقدم کلان نبینک شریعتی اولمق اوزره دکل بو شرطله که الله تبارک وتعالی یاخود پیغمبر علیه الصلوة والسلام اول نبینک شریعتی اولدیغین بیان ایلیه بیان دخی علی وجه الانکار اولمیه فخر الاسلام بزدوی رحمة الله علیه اصولنده « بزم یانمزده صحیح مذهب مختار بودر » دیمشدر و بالجمله کتب

اولانی اعتقاد طریقیله دیه کیدزلر . حاصلی هرسوز ظاهرینه محمولدر . شول سوز که ظاهرندن مستفادی اعتقاد بزه جائزاولمیه سویلمك جائزدکلدر اعتقاد جائزاولور برحاله قویمدیجه . بوندن صکره بوسیاقده نیجه وجوه استدلال سوق وبیان ایلمشدر . بوجمله دعوایی اثبات ایچون وکوربنن شبهه لری واعتراضلری دفع ایچون اولمغله مألی معلومدر تفصیله حاجت یوقدر نهایت دلائل ضمنده ذکر اولنان قواعده اشارت فائده دن خالی دکلدر

فائدهٔ اولی بودرکه شمس علامه ذکر ایتدوکی اوزره شریعت محمد علیه الصلوة والسلام اصل شرایع اولدیغنه « واذ اخذ الله میثاق النبیین » آیتنده دلیل واردر . زیرا نبیین اوزرینه تصدیقه میثاق اخذ اولنمق انبیا حضرت محمد علیه الصلوة والسلامه اتباعلری واجب اولدیغنه امتی منزله سنده اولملرینه دلیلدر . ایمدی مقدم کلان نبینك شریعتیله حضرت محمد علیه الصلاة والسلام متعبد اولمق مستقیم اولماز .

زیرا متعبد دردیمك کچن نبینك امتندن بریسی کبی
تابع قلمق اولور بوایسه حضرت رسولی رتبه سندن
تنزیلدر ایمدی حضرت محمد علیه الصلوة والسلام
نبوتده وشریعتده اصل وغیریسی تابع منزله سنده در
صاحب کشف بومنوال اوزره تفصیل ایدر .
تقریرده دخی اجمالا مذکوردر .

فائده ثانیه قوله تعالی « ان اولی الناس بابراهیم »
آیت کریمه سنده فاضل کازرونی ایدر « حضرت
محمد علیه الصلوة والسلام اصالة یعنی استقلال
طریقیله صاحب شرعدر لکن شرعی شرع ابراهیم
علیه السلامه اکثر فروعده موافقدر . « لوکان
موسی حیا لما وسعه الا اتباعی » حدیثی کمال استقلاله
دلالت ایدر »

فائده ثالثه خلقك شبهه لری اولان دلائل حلیدر .
« ثم اوحینا الیك ان اتبع ملة ابراهیم حنیفا وقل
صدق الله فاتبعوا ملة ابراهیم حنیفا » مقتضاسنجه
مخاطبون حضرت ابراهیم ملتنه اتباعله امر
اولندیلر . اویله اولسه حضرت ابراهیم علیه السلامك
ملتندن نوز دیمك جائز کوز بنور دینور ایسه جواب

بودر كه اتباعله امر دن مراد اصلنده حضرت
ابراهيم عليه السلام ملتى اولان ملت اسلامه
اتباعله امردر . سعدى افندى مرحوم اوحينا
لفظنده « حضرت محمد مصطفى عليه الصلوة والسلام
حضرت ابراهيم عليه السلامه اتباعله امر اولنميوب
ملته اتباعله امر اولنمقده حضرت محمد عليه الصلوة
والسلام حضرت ابراهيمه تابع اولميوب بلكه
حضرت ابراهيم عليه السلام ملتى كيمدن اخذ
ايتديسه حضرت محمد عليه الصلوة والسلام
دخى آندن اخذ ايله مستقل اولمغه دلالت واردر »
ديمشدر . بعض كتب اصولده بو آيتدن مراد
ملت ايله عملى ايجابدر دخى مبتدا ايله بزم پيغمبريمزك
شريعتى اولمق اوزره اتباع طريقيله دكلدر
ديو تعبير سعدى افنديك كلامى مأيدر .
فائدهٔ رابعه علامه سعد الدين « فبهديهم اقتده »
آيتنك تفسيرى حاشيه سنده « ملتى حضرت ابراهيمه
مضاف قلمه دن مراد حضرت ابراهيمى تعظيم وملتى
حق اولوب دليل عقلى وسمعى يه موافق اولدوغنه
تنبيه دز . والا حضرت ابراهيم عليه السلام ملتنهٔ

اتباع آنك ملتى اولديغى حيثيتدن دكل » ديمشدر .
وعلامه عصام الدين بو محلده قاضى حاشيه سنده
بر معنى ذكر ايدوب دير كه ملتك ابراهيمه اضافتى
بابالرينه مقلد اولان مشركينه تعريض ايچوندر .
مراد بويله ديمكدر كه اقتدا انبيايه كركدر .
يوقسه آباء جاهليته دكل . حال بوكه انبيايه
اقتداندر تقليدى ترك ايدوب عقل وسمعدن
تحقيق طلب ايلمك .

فائدهٔ خامسه يهود ونصارى ومشركين غربك
اصول وفروعده ملت ابراهيمه مخالفتلرى وارايكن
بيله اعظم مفاخرلرى حضرت ابراهيم عليه السلامه
انتساب ودينى ايله تدين دعواسيدر . پس بو ملت
اتباعيله امر مراد اولنور كن حضرت ابراهيم
ملتنه اتباعه امر ايله تعبير انلرك بو دعواسبى ايله
امره امتثالرينه اقرب اولديغيچون اوله ياخود
انلر رئيس موحدين اولوب بو ملتك اصلى واساسى
اولديغيچون اوله ياخود بو ملت بر ملت مخترعه
دكلدر . اوتهدن بروسوريله كلمش ملت
مألوفه در . اختلاف عصر سببيله ايكى ملت بيننده

مخالفت کورینورسه حقیقتده مخالفت یوق احکامك
هر بری عصرینه کوره حق اولدیغی جهتدن
حکمتی متضمندر .

فائدهٔ سادسه ملت ابراهیم علیه السلامه اتباع
امریله تعبیردن مراد ادیان باطله دن مائله وحق
اوزرینه ثابته حرج وضیق اولمیان ملت اسلامه
اتباعه ترغیب اولهنتکه « وماجعل الله علیکم فی الدین
من حرج ملة ابیکم ابراهیم » تفسیرنده یعنی
الله دینکزی وسعت اوزرینه قلدیغی کبی دیمشلردر
وحنیف ادیان باطله دن مائل وحق اوزرینه
ثابت دیمکدر . حضرت ابراهیم علیه السلامه
اعلام غالبه دن وآنلرك دینی سهل اولوب حرج
وضیق اولمدیغی کبی دین اسلام دخی ادیان
باطله دن مائل وحق اوزرینه ثابت وسهولت
اوزرینه در حرج وضیق اوزرینه دکلدر
دیو ترغیب واردر

فائدهٔ سابعه بودرکه امام راغب ملت استعمال
اولنماز الاجله شرایعده استعمال اولنور » دیمشدر .
بویله اولنجه ملت ابراهیمه اتباعله امر ظاهری اوزرینه

دکلدر . زیرا بزم ملتمز ملت ابراهیم علیه السلامه
هر برده اویماز . لکن اصول دینده واکثر فروعده
یاخود قدر مشترکده اویدیغیچون ملت ابراهیمله
تعبیر اولندی .

فائدهٔ ثامنه دین وملت وشریعت معنالری دره
برکیلی محمد افندی مرحوم زجاجه تابع اولوب
رساله سنده « دین وملت بردر . حضرت محمد
صلی الله تعالی علیه وسلمك حق تعالی حضرتلرندن
اعتقاده متعلق کتوردیکی شیلردر . شریعت
اعماله متعلق کتوردیکی شیلردر » دیدی . اویله
اولیجق ملت ابراهیمدنوزدیمك جائز اولور . زیرا اعتقاده
متعلق اشیاده انبیا متفقلردر دینلور ایسه بوجهور
مسلکی دکلدر . امام راغب « ملت املالت الکتابدن
مأخوذدر املیت معنا سنه الله تبارك وتعالینك
عبادی ایچون انبیاسی لسانی اوزره مشروعه
قلدیغی اشیانك اسمیدر دینده آنك کبی دره
نهایت ملت اللهك دعوتی وانزال کتبی اعتباریله دره
دین عبادك الله تعالی دعوتنه اجابتی وطاعتی
اعتباریله دره » دیدیکندن فهم اولنور کـه

اوچی باالذات برو بالاعتبار مغایر اوله • قاضی دخی
«حتی تتبع ملتهم» تفسیرنده بو معنایی ذکر ایدر •
وسائر مفسرلر ومحشیلر ایدرکه ملت ودین وشریعت
بالذات بردر • جمله سی حق تعالی حضرتلرینک
انبیاسی لسانی اوزره مشروعه قلدیغی اشیادن
عبارتدر • بعض تعبیراته کوره جمله سی وضع
الهیدن عبارتدر بالاعتبار مغایردرکه ملت
تسمیه سی مبعوث اولان نبی امتنه املا ایتمک
اعتباریله در • ودین تسمیه سی الله تعالی یه آنک ایله
مدان یعنی اطاعت وانقیاد اولندیغی اعتباریله در •
شریعت تسمیه سی الله تعالی حضرتنک زلال رحمتنه
متعطش اولانلره آنک مورد اولمه سی اعتباریله در •
بویله اولیجق عقاید واعماله شمول اقتضا ایدر •
وآیت سابقه ده دین وملتده حرج اولمامغله موصوف
اولنجه اعماله شامل اولور • زیرا عقایدده حرج
تصور اولنماز • فقه اکبرده دخی «والدین اسم واقع
علی الایمان والاسلام والشرایع کلها» دیو ذکر اولنور •
پس عقاید واعماله شامل اولیجق سؤال وارد اولماز •
رساله آخرینه وارنجه بو سؤال دفعنده اطناب
اولنمشدر • بز آنلری طی ایلدک •

مقالهٔ ثانیه شیخ مجیب رساله سنك مألیدر. مجیب
مز بو رضعف تألیف وترکیب ایله برعربی رساله یازوب
ظهر نده کویا که شیخ الاسلامه خطابا بر قاچ
سطر تسوید ایلمش . مألی افراطله ردوافترا اولمغله
القا واجب کورلدی . بعده رساله نك اولندن
آخرینه دك عبارات سقیمه ایله ملت ودین خصوصنده
وارد اولان آیات کریمه واخبار واثاره ظاهری اوزره
معنالر و یروب کندی زعمنجه استدلال ایلیوب
اهل تفسیر وعلماء اصول سوزلرینه اعتبار والتفات
ایلمیوب و مباحث دعواسی ندر ونیچه استدلال
ایلمشدر رد ومنع قبول ایدرمی بلمیوب عظیم
جسارت ایلمش تکرلمه وادیسندن یازدیغی
خلطیاتدن بری بو که « ملت ابراهیمه اضافتی
قطع ایدن اول حضرته اهانت وجفا ایلدی »
بعض علما بورساله کنارینه رد یازوب دیمشکه
« اصل ملت حضرت ابراهیم علیه السلامکدر
دیمکله اضافت ثابت اولور قطع دعواسی کذب
وافترادر » نهایت بو جوابی تحریر ایدن کیمسه
مز بور شیخك صکره ایراد ایتدوکی اوچ ماده یه

جواب یازمامش شیخ مجیب ایدر « نتیجهٔ رساله
اوچ قولدر . بری بو که آنلر درلر که ملت ابراهیمه
دخول ملت محمددن خروج درو کفردر . ایکنجی
بو که محمد علیه الصلوة والسلام ملت ابراهیمه
تابع اولسه اللهك رسولی اولمیوب ابراهیمك
رسولی اولمق لازم کلور . وحضرت محمد صلی الله
علیه وسلم ملت ابراهیمه تابع اولدی دین کافر اولور
اوچنجی بو که ملتی ابراهیمه اضافت جائز دکلدر
زیرا ابراهیم علیه السلام ملتندن منقطع اولدی
وحضرت محمد صلی الله علیه وسلم وارث اولدی »
دیو رساله نك نتیجه سین بو اوچ معنایه ارجاع
وهر برینی حاشا ایله انکار ایلیوب اوچنجیده .
دیمشدر که « اما ملتی میراثه قیاس قیاس مع الفارقدر
زیرا ابراهیم ملتی ملت محمد اولمامق لازم کلور عالم
اولدیغی تقدیرده زیرا علماء ورثهٔ انبیادر موروثلری
ایسه ملتلری وموروث منه پیغمبردر آنلره اضافهٔ
موروث بعد الارث جائز ایسه ملت ملت حضرت محمد
علیه الصلوة والسلام اولمامق لازم کلور والاقیاس
باطل اولور » دیو زعمنجه استدلال ایلمشدر

اولا اوچ نتیجه دیدوکنك ایکیسی محض افترادر
رساله عبارتلری او نتیجه یی انتاج ایلمز اوچنجیده
قیاس مع الفارق قدر دیو ذکر ایتدیکی دعواعن
اصل فاسد و کندینك قیاسی قیاس مع الفارقدر
زیرا پیغمبرده دعوای استقلال دعوا سیدر علماده
اول یوق اتباعه تسلیم وار در پیغمبرك ملته وارث
اولمسی « ثم اورثنا الکتاب الذین اصطفینا »
موجبنجه اولوب علمانك انبیایه وارث اولمسی کبی
دکلدر وبالجمله شیخ مجیب بحث ونظر بهره سندن
بی نصیب اولمغله کلامنه وجود ویرمك بیهوده در
آنجق بو بابده یازلمش بر رساله بولنوب قلت بضاعه
اصحابی آنی برامر معتد به قیاس ایتمیه لر دیو
بو مقدار گفتاره تصدی اولندی
مقالهٔ ثالثه ملت بحثنده محاکمه مقاله سیدر
معلوم اوله که امر نبوتدن قطع نظر طبع بشرده
ریاست وتفرد واستقلاله بالطبع میل قونیلوب برای
مصلحت حکمت تمدن مقتضاسنجه انسان آنك
اوزرینه خلق اولنمش برامر جبلیدر فرضا
صبیانك لعبلرنده بیله ریاسته میل ایتدکلری

مقرردر انکار اولنماز . پس بو خصوص مسلم اولدقدنصکره اصناف بشرك جاه ورتبه سنه کوره ر یاسته تفرد واستقلالی اولور . رتبه ومنزله رفعتده اولدقجه پایه یه اعتبار آرتوب اقران واشباه اتباعدن عار کلمکه باشلر وز یاده اولور بومعنی یالکز امر دنیاده دکلدر » ریاست دینیه یه عام وشاملدر . مثلا امر دنیاده پادشاهلرك استقلال دعواسی ایچون قتالی وهرعصرده جنك وجدالی اکسك دکلدر . امر دینده ایکی شیخ کامل وسالك واصل برعصرده بری برینه اتباعدن تحاشی ایدر . نتکه مولانا عبد الغفور منلا جامی مناقبنده یازمشدر . بر پایه ده ایکی عالم تناقش ونزاع اوزره اوله کلمشدر چون بوخصوص برامر جبلیدر امور بشریه ایسه انبیا حقنده جائزاتدن اولوب آنلرك رتبه سی مراتب انسانیه فوقنده اولدیسه لازم کلدیکه اول زمرهٔ جلیله آراسنده دخی پایه لرینه کوره بو اعتباره رعایت اولنه . خصوصا اولوالعزم ایکی پیغمبرکه ایکی صاحب قرأن پادشاه عظیم الشان رتبه سی آنلره نسبت دون وپستدر

آرالرنده تابع ومتبوع اولمق نه مرتبه در قیاسله ملاحظه اولنه . خاصة بزم پیغمبرمز فخر عالم خاتم النبیین افضل انبیا در دیرز کندیلری انبیاء سالفه فضائلنده بیورد قلری احادیث شریفه ایله هر برینك حقلرینی رعایت وقضادن صکره «لوکان موسی حیا لماوسعه الااتباعی» بیوروب رتبه‌لری کمال استقلال اوزره اولدیغنی اشعار واعتبار ایلدیلر . امته لازم اولان بواعتباری دخی زیاده حفظ ایدوب رعایت ایلمکدر . کرچه انبیاء سالفه امتلری کندی پیغمبرلرینی سائر انبیا اوزینه تفضیل وتقدیم ایلدیکی ظن اولنور . لکن اهل اسلام بیننده مذهب حق بودر که حضرت محمد صلی الله علیه وسلم سائر اولوالعزم انبیادن افضل اوله . ورسالتی کمال استقلالده اولوب بر پیغمبره تابع اولمیه بو بحثده دعوی ومقصود بودر بومعنایی محافظه واثبات ایچون اهل تفسیر وعلماء اصول ظاهرندن اتباع فهم اولنان نصوصی تأویل وتوجیه ایدوب « ملت اسلامکه اصلده ملت ابراهیم علیه السلام ایدی . اول ملته اتباعدن

حضرت ابراهیمه اتباع لازم کلمز » دینو بر لشدزدیلر
مولانا باحث رساله سنده آنلرك دلائلنی و کلامنی
نقل ایلدی . آداب بحث قاعده سی اوزره ناقلی رد
اولنماز آنجق تصحیح نقل طلب اولنور شیخ
مجیبك استدلالی وردی بحث و نظر قاعده سی
اوزره دکل خلطیاتدر بو بابده اکا اعتبار اولنماز
اما ملت اسلام ملت ابراهیمك عینی اولدیغی
تقدیرده دخی ایکی اولو العزمه نسبتنده مغایرت
واردر اتحاد یوقدر مع ذلك عینی دکل زیرا
فروعده بری برینه مخالف یرلری چوقدر اکا بنا
یعنی نسبتنده مغایرتدن اوتری بر کیمسه « بن ابراهیم
ملتندنم حضرت محمد ملتندن دکلم » دیسه حال
نلاودر اما یالکز ملت ابراهیمدنم دیمك خلق آراسنده
شایع وراسخ برسوزدر عرف وعادت اولمشدر
سکسان رساله یازلسه وطرف سلطنتدن منع
اولنسه قابل دکلدر کیرو سویلرلر وآنی سویلینلر
ذکر ایتدیکمز خطای فاحش اولان شق اخیری خاطره
کتورمزلر اویله اولنجق سوزلرین صلاحه حمل
ایدوب اصل اعتباریله ملت ابراهیمدنوز دیمك ایسترلر

دیو توجیه لازم اولور یوق یوسوز خطا در
اصلنی بلن خواص سو یلیوب عوام سو یلسون
دیمکده حرجله تکلیف وارد ر . وکیمسه اعتبار
ایدوب دکلز . خلق بیهوده دغدغه‌یه دوشوروب
قیل وقال ایتدرمکه باعث اولور حقیقت حال
بودر لکن اصلنده یازیلان مباحث ودلائل
برنده جمله‌سی علمی واصولی وفقهی اولدیغی اهلنه
معلومدر بومقامده کلام انجامه ایروب ملت
بحثی تمام اولدی .

﴾ بحث تاسع عشر رشوت بحثیدر ﴿

متأخریندن فاضل فقیه ابن نجیم مصری مرحوم
بو بحثده بر رساله یازوب تحقیق مرام ایلدی .
بوعصرده رشوتك اشتهار و رواجی اولمغله اول
رساله‌یی بومقامده اجمال اوزره ترجمه ایلدك ایمدی
رشوت اصطلاحده کسر را ایله برشخص حاکمه
وغیره حکم یا مرادنی تحصیل ایچون ویردیکی شیدر
ارتشاد آلمغه دیرلر اما ابونصر بغدادی شرح
قدوریده رشوت معاونت ایچون و یریلندر
هدیه‌ده بوشرط یوقدر بو رشوت ایله هدیه آراسنی

فرق ایلدی رشوت ایسه کتاب وسنت ایله حرامدر
قوله تعالی « ولاتأکلوا اموالکم بینکم بالباطل
وتدلوبها الا الحکام لتأکلو فریقا من اموال‌الناس
بالاثم وانتم تعلمون » آیت کریمه سیدر وسنت
ایسه بو بابده وارد اولان حدیثلردر « لعنة‌الله
علی الراشی والمرتشی » حدیثی « لعن‌الله‌الراشی
والمرتشی‌والرائش‌الذی یمشی بینهما » حدیثی کبی
بورشوتك دخی اقسامی واردر امام قاضیخان
فتاواسنده کتاب قضاده وسائر فقها درت قسم
اوزره ذکر ایدرلر

قسم اوّل جانبینه حرام اولاندر مثلا برقاضی
رشوت‌ویروب منصب آلسه قاضی اولماز و بردیکی
ایچون حرام ارتکاب ایتمش اولور آلانه دخی
حرامدر

قسم ثانی حکم ایتمك ایچون ارتشای قاضیدر
مثلا برقاضی‌یه دعواسنی قضا ایچون رشوت
ویرسه ویرمك وآلمق حرامدر کرك حقله قضا اوله
کرك بغیرحق قضا اوله . قضاسی نافذ اولماز .

قسم ثالث آلمق حرام ویرمك جائز اولان رشوتدر

مثلا بر کمسنه نفسنه یا مالنه عاید ضرر خوفنی دفع
ایچون ویرسه بو مقوله رشوت ویرمك حرام دکل
آلمق حرامدر . کذلك بر ظالم النده اولان ماله طمع
ایلسه بعض مالنی ویروب باقیسین تخلیص ایلسه
اثم اولماز .

قسم رابع سلطان یاننده مصلحتن کورمك ایچون
ویریلان رشوتدر . اولدخی ویرمك جائز المق حرامدر
الآن دخی و بالدن قورتلمق استرسه ارالرنده بر کون
صباحدن اخشامه دك مصلحته اجاره عقدین ایده لر
بو عقد مشروعدر و صحیحدر . صکره مستأجر
استرسه اول عملده انی استعمال ایدر استرسه
ایتمز . و بو حیله ء شرعیه اولزمانده اولور که ابتدا
مصلحت کورمك ایچون رشوت ویریله اما اول
رشوت اکلیوب مصلحت کورلدکدن صکره ویرلسه
ائمه اختلاف ایلدیلر بعضیلر بو صورتده دخی
حلال اولماز بعضیلر حلال اولور دیدی صحیح دخی
حلال اولور دینلر کدر زیرا احسانه مجازات اولور
قاضیخان کلامی بونده تمام اولدی خلاصه

وبزازیه مفهومی دخی بودر هدایه شارحی
ابن همام فتح قدیرده تغییر اسلوب ایدوب
قسم اول تقلید قضا وامارته ویریلان رشوتدر
قسم ثانی قاضینك حکمی ایچون ارتشا سیدر
ایکیسنده دخی جانبینه حرامدر
قسم ثالث سلطان قتنده دفع ضرر ویاجلب نفع
ایچون ویریلندر
قسم رابع نفسنه وماله ضرر خوفی دفعی ایچون
ویریلندر بوایکی قسمده ویرمك جائز المق حرامدر
دیو اجمال ایلمشدر رساله خلاصه سی بومقامه
منتهی اولدی بوندن صکره ما نحن فیهه کلهلم
رشوتك مطلق حرمتی عوام ناس اراسنده
شایع اولوب نه مقوله رشوت ایدوکنی بلمز ایکن
برسوزدرسویلرلر وبلنلر دخی نزاع لازم اویله دردیو
اوغرلایجه الورلر ویررلر ودنیاده برغرامتی
کورنمدیکی یرده هیچ برکسه تردد ایتمیوب قبول ایدر
ایتمین دخی ورع وتقواسندن دکل هضم مشکلدر
لسان خلقدن قورقارز یرا برانذیذجه معتادر
حظی واردر دیرلر ایمدی چونکه بونك حقیقت

سالی بومنوال اوزره در خصوصا فی زماننا
ارتشادن تحاشی یوقدر اولی بودرکه قسم ثالث
ورابعده ابن نجیم قاضیخاندن نقل ایتدوکی
اجاره عقدیله معامله ایدوب و بالدن قورتله فی زماننا
اهل دیوانك قضادن غیری خصوصلرده آلوب
ویردوکی اول قبیلدندر نهایت ابطال حق
واثبات باطل خصوصنه اقدامله نظامه خلل کلمك
خوفی واردر سلفده یکن حکام اسلام وپادشاه
انام اول محذوری منع ودولته زوال موجبی
دفع ایچون مطلقا رشوت قپوسنی محکم قپایوب
قانون اوزره مصلحت کوررلر وخلقی آنکله
ضبط ایدرلردی حالیا دخی اکاکوره حرکت اولنمق
کرك صکره ندامت فائده ویرمز حیلهٔ شرعیه
ایلدك دیمك سوز اولماز چوق خصوص واردر که
صورت شرعه قومق قابل لکن تحتنده نیجه
فساد اولمغله معقول کورلمز

﴿بحث عشرین ابو السعود افندیله برکلی محمد﴾
﴿افندی مرحوملرك بحثی بیاننده در﴾

ابو السعود افندی مرحوم سکز یوز طقسان آلتیده

تولداید وب طریق علمده قانون اوزره قطع مراتب
ایدرك طقوز یوز اللی ایکی شعبانندە محیی الدین افندی
یرینه شیخ الاسلام اولوب طقوز یوز سکسان ایکی
جماذی الاولیسنك بشنجی کونی وفات ایتدی کامل
اوتوز سنه فتواو یردی دولت عثمانیه ده مرحوم
جنتمکان فردوس آشیان سلطان سلیمان خان طول عمر
ایله متفرد اولدوغی کبی مولانای مرقوم دخی امتداد
زمان منصب ویاسله تفرد ایتمشیدی بو دولت
علیه ده کمال پاشازاده مرحومله بونلرا کثر قوانینی
شرع شریفه تطبیق ایدوب مراتب ومناصب
خللرین اصلاحله امور دولته کما ینبغی نظام ویرمشلردر
برکلی محمد افنـدی مرحوم بالی کسریده پیر
علی افندی نام مدرسك اوغلیدر تحصیل علمدن
صکره استانبوله کلوب قاضی عسکر عبد الرحمن
افندیدن ملازم اولوب ادرنه ده قسمت عسکریه
منصبن ضبط ایلمشدی بعده مرشد کامل طریق
بیرامی شیخ عبد الرحمن قرمانی خدمتنده برزمان
تصفیهٔ باطنه مشـغول اولوب محصول قسمتدن
آلدقلری مبلغی اصحابنه تسلیم ایچون ادرنه یه

واروب دفتر موجبنجه توزیع و استحلال ایدوب
شیخمز بوراشارتیله افاده فنون نافعه‌یه مشغول
اواوب نقل حدیث وتفسیر شریف ایله احراز
رضای پیر ایتمشلر ایدی خواجهٔ پادشاه
مولانا عطاء الله شان فضائل نشانه اعتنا ایدوب
اخوته بناء برکیده بنا ایلدوکی مدرسه تدریسنی
بونلره تفویض ایلیوب اول سببدن برکلی اولمشدی
اطرافدن طلبه کلوب وجهة الامال ارباب استعداد
وکمال اولمغله کاه وعظ کاه درسه ممارس وامر
بالمعروف نهی عن المنکر ایتمکله سنت سید
انامی احیایه حریص ایکن طقوز یوز سکسان بر
جمادی الاولیسنده انتقال ایلدی رحمة الله علیه .
سنی اللی بش ساله ایرمشدی . اواخر عمرنده
استانبوله کلوب وزیراعظم محمد پاشا ایله
ملاقات ایدوب دفع مظالم بابنده سوزی مسموع
اولمشدی . نیجه کتب ورسائل تألیف ایدوب
تلاوت قرأن عظیم ومباشرت تعلیم وبالجمله
عبادات مقابله سنده اجرتی تحریم بابنده ووقف
منقول ودراهم جائز اولمامق خصوصنده سیف

صارم نام برزساله یازوب علماء فحول ایله بسط ادلهٔ منقول ایتمشدر . مشاهیر قضاتدن بلال زاده افندی ابو السعود افندی طرفندن رساله سنی رد ایلیوب ذکر اولنان اورده مباحثه ومحاوره لری وطرفینك مشاجره لری طبقات صدریه وجلالیه رتبه سنه ایرمشدی . ابو السعود افندی مرحوم فتنه احد اثندن ابا ومتأخرین علمایه اقتدا ایلیوب خلافته افتا ایتمکله بلال زاده فرصت بولوب مرحومك احتسابا جاری اولان مدعاسنی ﴿ خالف تعرف ﴾ مضمونی اوزره تعین وظهور ایچون ریایه حمل ایدوب تفصیل مشنع ایله تشنیع ایتمشدر . بو مقامه کلنجه شقایق ذیلندن نقل اولندی . بوندن صکره فقیر ایدر برکلی افندی مرحوم علوم شرعیه ده مدقق ومحقق کیمسه اولوب بعض مشایخدن مسموع اولدوغی اوزره معقولاتدن فن منطق اتقان اوزره تحصیل ایدوب شطر عمرنی اکا صرف ایلمشدی لکن سائر حکمیات مشربنه موافق اولمامغله تألیفلرنده انکار ایدوب وعرف واحوال ناسه وقوف ایچون تواریخ دخی کورمیوب متشرع

ومتى اولمغله ذكر اولنان خصوصلرده وصوفيلرك
رقص ودورنده ودراهم مضروبه نك اختلالى
اجلجون معاملات ناس فسادنده مقتضاى
مشربنى طريقت محمديه نام كتابنده يازوب
عرف وعادته اعتبار ايتميوب سيف صارمده
ديمشدركه «وصيتسز ياخودموته اضافتسز وقف
نقود ابطالى اجون بوبر رساله درز برالز ومنده
مفتئ زمانز ابوالسعود افندى رساله يازوب
چوق يرنده سهو ايلمكله وجهمرد ودنى بيان
لازم كلدى تاكه اكاواقف اولانلر اعتماد ايدوب
ثواب استركن آثم اوليه لر وحكام اكا مغرور
اولوب احكامده اخطا ايتميه لر زيرا اعتماده
صالح دكلدر ويوم تناددده آنلره عذر اولماز
زيرا اصول وفروعده مخالف ومعقول ومنقوله
مناقضدر بن آنى ناس اجون فتنه وهرقدرتى
اولانه تغييرى واجب منكر كوردم لكن ظن ايلمكه
اكا كيمسه تصدى ايليه ياجهلندن ياجبندن
اوتورى پس بكا قلم ايله ولسان ايله خلق بومنكردن
نهى لازم اولدى تاكه كتمانه مترتب اولان لعنت

سنی خمسیندن متجاوز بر مشهور عزیز ایدی •
بو ایکی شیخ زماننده بری برلریله ضد کامل اولوب
اختلاف مشرب حسبیله آرالرنده حرب بسوس
قائم ایدی • یازدیغم مباحثك اکثرنده قاضی زاده
بر طرفی طوتوب سیواسی طرف آخره ذاهب اولوب
افراط و تفریط مسلکنه کیدرلر و ایکی شیخك
اتباعی بر برلریله نزاع وجدال ایدرلردی • نیجه
ییللر بو منوال اوزره ایکی شیخ آراسنده قیل وقال
سوریلوب بیهوده جدالدن ایکی قومك آراسنده عظیم
بغض وعداوت دوشدی • اکثر شیخلر ایکی فرقه
اولوب بر طرفی طوتدیلر • ایچلرنده عاقل اولان
«بو معنی تعصبدن ناشی بر قوری غوغادر • امت محمد
ودین قرنداشلری یز • نه سیواسیدن براتمز
ونه قاضی زاده دن چتمزوار • آنلر ایکی فاضل
شیخلر ایدی بر برلرینه مخالفت ایله اشتهار بولوب
پادشاه معلومی اولدیلر • و بو بهانه ایله مصلحت
کوروب دنیادن کام آلدیلر • حماقت ایدوب آنلرك
بزدعواسنی سوره کتمك ندن • بزه بوندن ضرردن
غیری نسنه اولماز» دیو قارشماد یلر • اما حماقت

اربابی اصرار ایدوب ایکی طرفدن آنلرکبی اشتهار
امیدیله دخی بعض دعواره یاپشدیلر . کرسیلرده
بری برینه طعنه طاشی آترق لساناله محاوره سیف
وسنانله محاربه یه مؤدی اولمغه قریب اولیجق طرف
سلطنتدن بعضیلرین نفیله کوشمال اقتضا ایدوب
تأدیب لازم کلدی . سلطان مسلمین بومقوله ورع
بارد وتعصب اصحابنی کائنا من کان قهر وتأدیب
ایلمك واجباتدندر . زیرا سلفده بومقوله تعصب
جنکندن چوق فسادلر واقع اولمشدر . کرك خلوتی
کرك قاضی زاده لی حماقت اربابنك صورت صلاحدن
کورند وکنه وجود ویرلیوب برطرفك غلبه سی
جایز کورلمیه . نظام عالم خلق حدندن تجاوز
ایتمامکله میسردر . « رحم الله امرأ عرف قدره
ولم یتعد طوره » .

﴿ خاتمه تحدیث نعمت وبرقاچ وصیتده در . ﴾

تحدیث نعمت بودر که بو رساله نك محرری مصطفی
ابن عبدالله الشهیر بحاجی خلیفه که علما بیننده کاتب
چلبی دیمکله مشهوردر بلدهٔ قسطنطنیه ده تولد
ایدوب والدی عسکریدن اولمغله قانون اوزره

اول زمره‌یه چوب طالع وکوکب منسوباتی حکمیله
اوقومق یازمق صنعتنه میل ایلدی . بیك اوتوز ایکی
تاریخنده اناطولی محاسبه‌سی قلمنه شاکرد اولوب
اوتوز اوچده ترجان سفرینه کتدی . اوتوز بشده
بغداد ه سفر ایدب باش مقابله‌ده شاکرد اولدی .
فن کتابت وحساب وسیاقته متعلق مشکل عد
ایتدکلری بدیهی مقامنده کوریتوردی . اوتوز
آلتی واوتوز یدیده ارض روم محاصره سنده
بولنوب اوتوز سکزده عسکر اسلامله استانبوله
کلدی . سابق الذکر مرحوم قاضی زاده افندینك
اشتهاری زمانی اولمغله برکون بکرکن سلطان
محمد جامعنده وعظنه اوغرادی . مرحوم منتظم
الکلام اولوب مؤثر سوزلر سویلر وایشیدن البته
وعظنی دیکلر ایدی . اکثر سوزی خلقی علم شریف
تحصیلنه ترغیبه متعلق وجهلدن نجاته سعی
ایچون تحریص اولوب اول حینده کویاکه زمام
خاطری اله آلوب وشغل وتحصیل سمتنه جذب
ایدوب کوتوردی کتدی . والد مرحومك وصیتی
دخی بوخصوص اولمغله اول کوریلن مقدمات

علوم آلیه‌یی تکرارا عادة‌یه شروع ایلیوب آز زمانده
اعراب وترکیب ملکه سنده مالك اولدی وشیخ
مزبورك درس خانه‌سنه واروب خسرو پاشا سفره
کیدنجه وعظنی ودرسنی دیکلدی . اوتوز طقوزده
همدان وبغداد سفرینی سفرایلیوب قرق برده کیرو
استانبوله کلوب شیخ مزبور درسنه ملازمت
ایلدی . مرحوم درسنده تفسیر واحیاء علوم
وشرح مواقف ودرر وطریقت اوقودردی . اکثر
درسی قشرنجه بسیط ایدی . زیرا معقولات
سمتی ایله آشنالق ایلیوب تفسیرده اول فنلره
متعلق محل کلدکده قاضی بو آراده فلسفیلك ایدر ایدی

کلام فلسفه فلسفه دکرمی
اکا صراف کیس باش اکرمی

(مصرع)

منطقیلر اولور ایسه غم دکل

دیو بونلرك امثالی سوزلری « المرء عدو لما جهل »
فحواسنجه ضرب مثل ایدردی . خلق عالم ایله
برقاچ مسئله‌ده کشاکشی سبب اولوب وافر کتب
کورمشیدی . اکثر کندی دعواسنه موافق

مسائلی خاطرینه آلوب استحضار ایدر وخلنده
سویلردی « نعم الناصر الجواب الحاضر »
فحواسنجه خصمی الزام بابنده ماهراولوب ورقص
ودور خصوصنده اسکی دعوایی تجدید ایدوب
جمهور خلوتیه ومولویه ومقبره بکجیلری کندویه
دوشمن اولمشیدی . تخته دیئلرودودك چلانلر یتش
طوقلی دده یتش بوقاغیلی دده » دیوهروعظی طعن
وطنزدن خالی دکل ایدی . اوته طرفدن سیواسی
افندی واسمعیل دده وسایرلری « منکراولیاوطریق
ملحد وزندیقدر » دیواطالهٔ لسان ایدرلردی . برزمان
مسئلهٔ ابوین وتصلیه وترضیه ورغایب وقدرنمازلری
نزاعلری سوربنور نیجه قیل وقال وبحث وجداله مؤدی
اولدی « کندی ظریف وعارف کسنه اولمغله بومقوله
مسائل خلافیه یی پابندا حمقان ایدوب « خالف تعرف »
مفهومنجه پادشاهلر معلومی اولمش وجمله یه تفوق
ایتمکله مصلحتنی کورمشیدی . سایرارباب حماقت
بوجعلی جد قیاس ایدوب تقلید ایله مذهب
تعصب دردینه دوشوب قوری غوغایه مبتلا
اولدیلر . الان قاضی زادلی بین الناس بوخصوصلرده

افراطله مشهور ومذموم قوم اولدیغی بیانه محتاج
دکلدر . فقیر بوندن اقدم نیجه سنی حد اعتدال
سمتنه ارشاد ایلیوب اول قیددن خلاص ایچون
حالا بو مختصری دخی قلمه کتردم . بیك قرق اوچده
وزیراعظم محمد پاشا سردار اولوب عسکر حلب
قشلاسنه کتمکله حج شریف نیتنه تکرار سفره
چیقوب حلبدن حجازه سفری میسر اولدی . اداء حج
وزیارتدنصکره اردوی همایون دیاربکرده ایکن
کلوب اول قیش شهرده بعض علما ایله صحبت
واستفاده یه اقبال ورغبت اولندی . قرق درتده
مرحوم سلطان مراد خان ایله روان سفرینه
سفر ایوب قرق بشده دونوب درونی صدقله نیت
وبو وجهله تصحیح توجه وعزیمت اولندیکه اون
ییل قدر زمان اوقات سفروحرکتده کچوب نیجه
جنکلر ووقعه لر کوریلوب حج وغزا مصلحتی
تمام اولدی « رجعنا من الجهاد الاصغر الى الجهاد
الاکبر » فحواسی اوزره من بعد راه طلبده تعبه
نفس نفیس]توطین وعلم شریف تحصیلنده بقیهٔ
عمر عزیز تعیین اولنوب رزق مقدر اسباب علمه

خرج وصرف اولنمق مقرر قلنـدی . بونیتـله
استانبوله کلدکده حلبده اقامت اثنا سنده
صحاف دکاننك کتابلری کوریلوب الهام الهی ایله
اسامئ کتب تحریرینه شروع اولندی .
استانبوله کلوب علی طریق الارث برازمال انتقال
ایلدکده میراث مالی کتابه ویریلوب حرص عظیم ایله
اشتغاله شروع اولندی . قرق آلتیده اول کتابلره
مطالعه میسر اولوب میل طبیعی حسبیله تواریخ
وطبقات ووفیات کتابلرین تتبع خوش کلور ایدی .
قرق یدیده کیرو اقربادن برمالدار تاجر وفات
ومالندن برقاچ یوك آقچه انتقال ایدوب صدق
عزیمت وخلوص طویت برکتیله فتح باب وسهولت
اسباب میسر اولدی . تیسر الهی ایله تحصیل
فنون سمتی مسخر اولوب میل طبیعی یه انتظام امر
معاش امداد ایتمکین آز زمانده چوق مسافه
ومنزل آلندی . مبلغ میراثك اوچ یوك آقچه قدرنی
کتابه ویروب وباقیسیله تجدید منزل وتدبیر لوازم
تأهل ایدوب وفضله سنی سرمایهٔ معاش ومدار
اسباب انتعاش قیلوب قرق سکزده سلطان

مرادخان فتح بغداده روانه اولدقده عزیمت
سابقه اوزره سفردن قطع نظر اولنوب شغل عذریله
قالمش ایدی . اول زمانده فضل واحاطه ایله
مشهور اعرج مصطفى افندی قضادن فارغ اولوب
طریق تدریسه هوس ایتمکله درس دیمکه باشلامش
ایدی . تفسیر بیضاوی اولندن درسنی استماعه
حاضر اولوب معقولات ومنقولاتده سائر کوزدوکم
ودرسلرینه حاضر اولدوغم علمادن زیاده کثرت
معلومات واحاطه صاحبی بولوب مرحومی استاد
اتخاذ ایتدم . آنلردخی فقیری سائر طلبه کبی کورمیوب
کمال توجه اوزره ایدی . آراده انس والفت حاصل
اولوب نیجه ییللر استفاده وصحبت اولنمش ایدی .
قرق طقوزده آیاصوفیه درسعامی کرد عبدالله
افندی اللیده سلیمانیه درسعامی کچی محمد افندی
مرحوم درسلری استماع اولندی . عبدالله
افندی علوم عقلیه ونقلیه ده اهل ایدی . محمد
افندی عربیده تدقیق وتحقیق صاحبی اولوب
معقولاته اوغرادقجه « بزم بلدوکمز دکل بلورواراسه
سویلسون » دیو انصاف ایدردی . قاضی زاده کبی

بیلمدوکنی ذم ورد ایتمز ایدی . بیك اللیده سهرانی
احمد حیدر شاکردی ولی افندی کلوب منطق
ومعانی و بیان فنی آنوکله مذاکره اولندی .
اللی برده کتب توار یخك یازدوغی یوز اللی قدر
دولت ملوکی « فذلکه » نام بر دفترده تلخیص اولنوب
شیخ الاسلام مرحوم یحیی افندی بر نسخه سنی
طرف سلطنته ارسال ایچون بیاض ایلك دیدی .
تقید اولنمادی . اللی ایکیده واعظ ولی افندی
مرحومدن اتصال سند مصلحتی ایچون نخبه
والفیه درسنه شروع اولنوب ایکی سنه ده
اصول حدیث فنی تمام کورلدی . مرحوم مزبور
دخی مصرده شیخ ابراهیم لقانی مرحومدن اخذ
ایتمش ایدی . آنلرك سندی ایله حضرت رسول
اکرم صلی الله علیه وسلمه بو فقیرك سندی متصل
اولدی . بو اثناده شیخ زاده ایله تفسیر قاضی
ممزوج صدر الشریعه نك قره کمالی طرزنده یازلمغه
باشلاندوغنده کونده بر صحیفه یازیلور ایدی .
اللی اوچ واللی درت سنه لری دخی درسلره مداومت
وشغله کچدی . اون سنه قدر زمان کیجه وکوندز

اشتغال ایدوب بحد کتب کورمك واکثرفنونی
تتبع ایتمك میسر اولدی « کاهی برکتاب کورمکه
شوق دوشوب غروب شمسدن طلوعه دك شمعه
یناردی « کلال وملال کلمزایدی اون سنه‌یه
قریب زمانده طلبه کلوب استفاده ایدر اولدیلر »
اولا مقدمات فنون درسلرین اوقودیلر » مرحوم
یحیی افندی « درس دیرمیسکزوحاشیه‌لرمطالعه
ایدرمیسکز » دیرایدی « فقیر دخی » درس اوقورلر
لکن حاشیه التزامی نادراولور » دیرایدم » زیرا
اداب فقیرهر کثرته جانب وحدتدن دخول واحاطهٔ
کلیات ایله ضبط الاصول ایدی » جزئیاتله تقیدوجریزه
سمتنه التفات تضییع اوقات اولمق اوزره قرار
ویرلمش ایدی « یك فنله قناعته علو همت رضا
ویرمدی « بیك اللی بشده کرید سفری ظهور
ایلدی » اول تقریبن کرهٔ زمین‌ودریاوقره رسومنه
سلفده اولان میل طبیعی حسبی ایله اقبال اولنوب
خارتی رسمی نیچه اولور واول وادیده یازیلوب
چزیلمن رسائل ندر بالتمام کورلدی » بواثناده
سلوك اولنان طریق مقتضاسنجه مقابله باش

خلیفه سیله نزاع واقع اولوب « سلفده یکرمی سنه
حد متله خلیفه ایکه نوبت اوله کلمشدر « بحسب
الطریق بزه نوبت یوقیدر « دینلدکده قید حیات
دعواسنه یاپیشیجق فی امان الله دیو عزلت سمتنه
کید لمشدی ۰ بوخصوص تحصیله موافق دوشوب
شغل جانبن تأیید ایلدی ۰ اوچ سنه قدر زمان
عزلت وانزواده تحریر وافاده‌یه مشغول اولوب
بو زمانه کلنجه اعرج افندی مرحومدن اصولده
تصفنه دک شرح عضد وشرح اشکال تأسیس
وشرح چغمنی وعروض اندلسی اوقیوب زیج الوغ
بیکدن دستور تقویم استخراجنی کوروب سابقا تفسیرده
توضیح واصفهانی وقاضی میر وآداب بحث وفناری
وشرح تهذیب وشمسیه درسلرین استماع ایلمشدم
اول ارالقده طالبلر صرف مقدماتی ومنطقده
فناری وشرح شمسیه وجامی ومختصر وفرایض
وملتقی ودرر درسلرین اوقیوب کیمی اتمام ایتدی ۰
قاضی میر وشرح مقاصد امور عامه‌سنی اوقودیلر ۰
بو اثناده مزاجه انحراف کلوب اصلاح مزاج
وعلاج ایچون علم طبه اشتغال اولندی ۰ اسباب

روحانیه ایله مداوات ایچون علم حروف واسما
وخواص کتابلری کور یلوب مزاجه اعتدال کلدی
اللی یدی حدودنده آق حصاری احمد رومی
اوغلی مولانا محمد که قوابل عصردن ایدی
فقیرخانه قربنده ساکن اولوب ریاضیات درسلرینه
مداومت ایلدی هندسه ده شرح اشکال وحسابده
علی قوشچی محمدیه سنی اوقیوب زیجدن دستور
تقویم استخراجی قاعده سنی کوردی . فنك
مشکلاتی نظرنده بدیهی درجه سنده ایدی .
طالب مزبورجاسیله اولزمان محمدیه نصفنه وارنجه
برشرح ممزوج یازمشدم فرط ذکا مهلك اولدوغی
آنده وولد فقیرده مشاهده اولنوب ایکیسی دخی
وفات اتدیلر . شرح مزبور حالی اوزره قالوب
بیاضنه ذهن توجه اتمدی . مزبوردن صکره
بش اون طالب محمدیه درسین اوقیوب شرحی
تکمیل رجا اتدیلر . استعدادلری اولمرتبه اولمامغله
شوق وهمته فتور کلدی . عزلت وانقطاع زمانی
انتهایه قریب اولوب سابقا یازیلن فذلکه نك فهرسی
مقامنده اولان «تقویم التواریخ» ترکی وفارسی ملمع

وجدول برطرز مرغوبده يازيلوب ايكى آيدە
اتمامه ايريجك بيك اللى سكزاواخرنده شيخ الاسلام
عبدالرحيم افندى وزير اعظم قوجه محمد پاشايه
كوندروب «بونك چوق مرتبه يه استحقاقى واردر
نهايتدنيا خصوصنده دون همتدرمنصب وجاه
استمز . طريقتده . مصلحتى نه ايسه اصلا ترددن
اولنميوب كوريله» ديو تنبيه ايلمشدى . زيرا
مرحومك درسنده حاضر اولوب بعض مصاحبت
علميه ايدوب رساله ويرمش ايدم « تمام مرتبه
قدرمى بلوب كاهى دعوت وتواريخه متعلق اموردە
مشورت ايدردى . تواريخه مراجعت بابنده
فقيرايله اكتفا ايتمشدى . پاشاى مزبوره فقيرك
طرف خلافتده اولان اشقيا بذل مال وخلاف
انهاايله ردبابنده چوق عمللر وسعيلر ايتمشلردى .
مخالفته قادر اولميوب اختيار اولنان ايكنجى
خليفه لكه رؤس ويردى . عملك وتوجهك بركتى
آنلرك مالنه غالب كلدى . چوق كچميوب اول مخذوللر
برباد اولديلر . كفاف ومعاش بابنده مدار اولمغه
بومقدار ايله اكتفا اولنوب دخى زياده سنى طلبه

حكمته موافق اولمامغله فراغت و بو مرتبه ايله
قناعت اولى كورلدى . اللى طقوزده آلتمشده
علوم غريبه كتابلرينه مطالعه اولنوب طلبهٔ طب
ورياضيات وحكمت درسلرين اوقورلردى .
مجموعه سى فصل واسطرلابده بيست باب رساله لرين
وچغمنى شرحى قاضى زادهٔ رومى درسنى وفتحيهٔ
على قوشجى درسنى دفعاتله اوقوديلر . آلتمش برده
آلتمش ايكيده «سلم الوصول الى طبقات الفحول»
نام طبقاتمزك اول جلدى حرف تايه وارنجه بياض
اولندى كتاب مزبورده اولين وآخرين كبارى
تواريخى يازلمشدر آلتمش اوچده محاضرات ماده لرين
حروف اوزره ترتيبده (تحفة الاخبار فى الحكم والامثال
والاشعار) ناميله حرف جيمه وارنجه بياض اولندى
واسامى كتب بوزمانه كلنجه كوريلوب مطالعه اولنان
تواريخ وطبقات كتابلرندن محللرينه نقلندن غيرى
بشخصه الدن كيچن كتاب خانه لرك نيجه بيك جلد
كتابى وبكرمى سنه دن برو صحافلر آقيدوب
كتوردوكى كتب جمله يرلرينه يازيلوب موضوعات
علوم كتابلرنده مسطور اولان اوچيوزدن زياده

فن دخی حروف ترتیبله محلنه نقل اولندی .
نتیجه مباحث ومسائل غریبه یازلدی که
آنکله جمله علوم وکتبیه علم اجمالی حاصل اوله
وبوکه « کشف الظنون عن اسامی الکتب
والفنون » نامی قونوب سابقا مسوده سین کورن
علما بیاضنی رجا اتدکلرینه بناء حرف حایه وارنجه
جلد اولی بیاض وعلماء عصره عرض اولنمشدی .
پسند وتحسین اتدیلر . سابقا جغرافیاده « جهان نما »
نام برکتاب جمعنه شروع اولنمشدی . ممالك کفار
کتب اسلامیه ده یازلمامغله فقط نکی « اطلس ماجور »
رسملری النوب ترجمه سی مراد اولندی . سابقا
فرانسار اهیلرندن اسلامه کلن شیخ محمد اخلاصی
لاتن دلنده ماهر اولمغله « اطلس مینور » برنجق سنه ده
ترجمه اولنوب اسمنه « لوامع النور » دینلدی . بعده
« جهان نما » بیاضنه شروع اولندی . وبرفرنکی
تاریخ » دخی ترجمه اولنوب ملوك کفار تاریخیدر
و « رونق السلطنه » نام قسطنطنیه تاریخی دخی ترجمه
اولنوب وفذلکه نك مفصل سنه اوزره ترجمه سی جسته
جسته یازیلوب بهائی افندی مرحوم شیخ الاسلام ایکن

اوچ مسئلهٔ غریبه استفتا اولنوب جواب صادر
اولمامغله بر رساله ده شرح اولندی . ودولتك نظامی
خصوصنده « دستور العمل » نام بر رساله یازلدی .
آلتمش دورتده وبشده قانون نامه ومفتیلر خطندن
مسائل غریبه یی مفصل فتوالری نقل وجمعنی متضمن
« رجم الرجیم بالسین والجیم » یازیلوب کتابخانه ده
بولنان اوچیوز جلد قدر مجموعه لردن فهرسه
چکلان درت بیك قدر رساله فوایدینی انتخاب
مصلحتنه شروع اولندی . وایکی قطعه ده نیچه
مجموعه مألی یازلدی . و برقطعه ده تواریخ وطبقات
نوادری ولطایف نگارستان غفاری کبی جمع
اولنوب اختصار اوزره یازلدی . بیك آلتمش
آلتیده دونغا احوالی انکساری باعث اولوب
قپودانلرك دریا جنکلری وسفرلری وبعض ترسانه
ودریا احوالی « تحفة الکبار » ده یازیلوب بیك آلتمش
یدی صفرنده بو رساله تحریر اولندی . وبو زمانه
کلنجه هفته ده برایکی کون امر معاش خصوصیچون
قلمه واریلوب باقی اوقاتی مذاکره ومطالعه وتحریره
صرف ایلمك نعمتی میسر اولدی . امیددر که بوندن
صکره بقیهٔ عمر بو حالله کیچه .

برقنادله منزل آلتماز معقولات ومشروعات جناحين
مشابه سنده در بوندن صكره مشروعات درسلريله
تقيده عزيمت اولندى الله تعالى حضرتى موفق
ايليه بوندن اقدم بر دفعه دخى بيك آلتمش بر
محرمنك درد نجى اربعا كيجه سنده تشرف ميسر
اولمشدى مدت عمرده ايكى دفعه واقع اولدى
لله الحمد والمنه بومقامده تحديث نعمت تمام
اولدى. من بعد وصاياذكرينه شروع ايده لم

❋ وصيت اولى ❋

اولا پادشاه انام ايده الله تعالى وابد دولته
الى يوم القيام حضرتلرينه لايق وصيت بودركه
فرايض وواجباتى ادا ايده جك وعقايد اسلاميه يى
بيله جك قدر علماء دين بابنده اكتفا ايدوب كندولرك
علم حالى اولان خزينه وعسكرورعايا احوال ودقايقين
بلمكه سعى ايده لر. اجداد عظامى كبى تواريخ
كوروب كيچن دولتلر احوالندن قصه دن حصه
آلالر وعرف ناسه مطلع اولوب هر عصر مقتضاسى
نيچه ايسه لطف وقهرايله دولت عليه قانون
قديمنى اجرا ايده لر. ساير وكلاى دولت

واعیان سلطنت دخی بو بابده ولی نعمتلرینه امداد ومعاونت وقادر اولدقلری مرتبه خیرخواهلقده بذل همت ایده‌لر وهل اسلامك اختلافنه رضا ویرمیوب آرالرنده اولان نزاعی رفق ولطفله دفع ایدوب احکام الهیه اجراسنده وامر غزا وجهادده تهاون کوسترمیه‌لر .

﴿ وصیت ثانیه واعظ افندیلره لایق وصیتدر ﴾

بومقامده وعظ ونصیحت آدابندن برقاچنی بیان ضمننده بو وصیتی درج ایده‌رز تا که استماع ایدنلر بیلوب آدابه رعایت ایده‌لر ووعظ دیکلیه‌لر .

ادب اول وعظنده شهر خلقنك عرفنه وعادتنه واصطلاحنه مخالف سوزلر اولمیه . زیرا باعث قیل وقال واختلالدر .

ادب ثانی بودر که اهل اسلام آراسنده اختلاف وارایسه رفق وحسن تعبیر ونصح دلپذیر ایله تألیف قلوبه ونفرت واعراضی دفعه متعلق وعظلر اوله . برجانبی طوتوب اوته طرفه عتاب آمیز سوزلر ایله شماتت اولنمیه که عداوت ازدیادینه سببدر .

ادب ثالث بودر كه عموم اوزره اوامره امتثال ونواهیدن اجتنابه وفرایض وواجباتی ادایه ترغیب ووعد ووعاد ذكریله ترهیب بابنده افراط وتفریطدن اجتناب اقتضاسنه كوره حكیمانه اوله خلق امن ویأسه دوشمیه‌لر · بین الخوف والرجا كیده‌لر · خوف جانبی غالب اولورسه اولسون ·

ادب رابع بودر كه زمان ومكان مقتضاسی نه ایسه ادا اولنه · فضائل ایام وشهور وعمل یوم ولیله‌ده وارد اولان اخبار وآثار نقل وعوامه ترجمه وتعلیم اولنه · موضوع حدیثدن غیری احادیث ضعیفه نقلنده بأس یوقدر · حقنده اخبار وآثار وارد اولان نوافل وعباداته ترغیب اولنوب عادته مبنی اولان نمازلر وعبادتلر ذكر اولنمیه · بلكه اولبابده كاغد قورلرسه دخی سكوت اولنه ·

ادب خامس بودر كه عوام فهمندن خارج اولان مباحث دقیقه‌دن یاخود تصوف اصطلاحنه مبنی جبروت ولاهوت عالمندن دم اورلیوب اكثر مخاطبك حال وشانی اولمیان سوزلر سویلنمیه بلكه

واضح وفهمی آسان اولان نصیحتلر وتمثیللاوسو یلنه امام راغب اصفهانی ذریعه ده وتفصیل نشاء یلنده «وعظ عوام ایچوندر خواص ایچون دکلدر» دیمشدر امدی» کلموا الناس علی قدر عقولهم »خواسنجه سنته رعایتدن چقلیه . زیرا اکثر مستمعینده فهمه لیاقت اولمامغله نفس ناطقه مجهولی معلوم ایدنمك جانبنه اقبال ایلیوب اعراض ایدر . آنك اعراضی روح حیوانینك داخله توجهنه سبب اولوب نوم حادث اولور. اول اجلدندر که اکثر خلق وعظ وخطبه مجلسنده اویورلر » زیرا خطبه عربیدر فهم اتدوکی تقدیرده معناسیله چندان آشنالغی یوقدر .

ادب سادس بودر که وعظه مناسب نوادر وحکایات ولطایف وابیات کاهی ایراد اولنه اما بشرط آن که طعامده نمك مثالی اوله

ادب سابع بو رساله ده یازلان مباحثه وسایر جزئیات امور نقلنه تکثیر مستمعین واشتهار مصلحتی ایچون طمع وهوس اولنمیه . عموم اوزره حلال وحرام وصلوات وصیامه متعلق وعقاید اجمالی واصول

وارکان اسلامی تعلیمه متعلق نافع سوزلر سویلنه
لطافت تقریر وحسن تعبیر صاحبی اولانی دیکرلر
واعظده علم یوغیسه باری آداب وعظدن چقمغله
خلقه الم ویرمیه .

﴿ وصیت ثالثه ﴾

سایر عوام مسلمینه لایق اولان بودرکه الله تعالی بر
و پیغمبر حق دیدوکندن صکره بوسوزك اوزرینه
طوروب بش وقت نمازین قیلوب رمضان اوروجین
طوتوب غنی ایسه زکوة ویره و حجه واره یلان سویلیه
کسنه نك عرضنه ومالنه تعرض ایلمیه . طوغریلق
اوزره اوله . و بونلردن غیری کندی معاشی وکار
وکسبی نه ایسه آنی کوره . وعظ دیکلر ایسه
هفتهده برجمعه کونی کفایت ایدر . اکلادیغی
مرتبه ایله قناعت ایدوب « فلان واعظ بوکون
شویله دیدی فلان مسئله شویله ایمش بویله ایمش »
دیو اوزرینه لازم اولمیان سوزلری سویلیه وجاهل ایکن
علم بحثن ایلمیه .

﴿ وصیت رابعه ﴾

بوفقیردن استفاده ایدن طالبلره خصوصا وسایر

طلبه يه عموما لايق اولان وصيتدر . بو مقامده
فقيردخی فاضل محقق قاضی مير «جام گيتی نما» آخرنده
يازدوغی وصيت گبی توصيه ايدوب ديرمكه اولا
قوابلدن اولان ذوات تحصيل مقدمات ايتدكدن
صكره عقايد اسلاميه يه كوره مسائل متنی
ضبط ايليه . بعده فنلره قانون اوزره شغل ايليوب
هر كثرته وحدت جانبندن باشليه و برفنی اتقان
اوزره تمام اتمدين فن آخره انتقال ايليه وكندی
كسبی ومعاشی سمتی ندر كوروب اكا موافق
فنلری تحصيل وتكميل ايليه . اگر وقت وحال
مساعد اولورسه سايرين كوره . وتحصيل تمام
اولمدين بعض مناصب ووظايف علميه يه هوس
ايليه . زيرا قضا وفتوا ووعظ وامامت وخطابت
وكتابت قانون اوزره شغله مانعدر . آنلر
وظيفه سنه اشتغال لازم گلور . بعد التحصيل
دخی نظرياتك وحشيلری نسيانه سببدر .
زيرا اول خصوصلره اشتغال برفنك جزئياتيله
اشتغالدر . اولدخی قانون وترتيب اوزره دگل .
مدعی ومستفتينك مرادی اوزره در . اول اجلدن

فاضل روم بروسه‌لی خواجه زاده مرحوم « سید
شریف بالواسطه استادمدر . جمله تحصیلم آنلرك
آثارندندر . طریق نظرده سید وسعد الدین
تألیفلرندن غیری برکتابه استفاده قصدیله بقمدم .
بندخی سید رتبه سنه واصل اولوردم اکر برقاچ
مانع اولمه سیدی . اولا آنلر صحیح المزاج ایدی
بن علیلم . وآنلر عمرك اولندن آخرینه دك درس
تحریری ایله قانون اوزره شغل ایلدیلر . بنم زمان
شغلمه مناصب اجنبیه تداخل ایلدی . یعنی قضا
وفتوایه مبتلا اولوب شغلدن قالدم » دیدکلری
شقایق حاشیه سنده مسطوردر . امدی طالب
صادق صحیحجه تحصیل مراد ایدرسه لایق بودرکه
اول قضاره اوغرامیه امر معاشی برغیری بودن تدارك
ایلیه . عقاید اهل سنتی محکم ضبط ایلیوب کتاب
وسنت واجماع امت حصننه کیره . قرآن وحدیثی
وفقها واولیا کلامنی میزان اتخاذ ایلیه . بعده
حکما کتابلرینی ومتکلمین سوزلرینی وصوفیون
کلامنی تتبع ایدوب « خذما صفا دع ما کدر »
فحواسنجه هر برندن فکر ونظر صحیحله مقیدا

اولانى قبول ايدوب مستفيد اوله • هيچ برينى
رد وانكار ايتميوب تعصب دردينه دوشميه •
نيته كه مقدمه‌ده تنبيه اولندى • بومقامده دخى
كلام بونكله انجامه ايروب رساله تمام اولدى •
حق سبحانه وتعالى جمله‌مزه حسن خاتمه
ميسر ايليه وطريق برهان ورضاى
رحماندن آيرميه بفضله وكرمه آمين

١٠٦٧ صفرنده كاتب چلبى مرحومك تأليف ايتمش
اولديغى اشبو (ميزان الحق فى اختيار الاحق)
نام رساله ايكنجى دفعه اوله رق اصحمه التنده
٣٨ نمروده شكرخانده على رضا افندى
مطبعه سنده طبع اولنمشدر

سنه ١٢٨٦ شوال ٢١

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01548727 5

BP
88
H3M5
1869
ROBA